บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสร้างแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อในการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ทักษะชีวิต
   2.1 ความหมายของทักษะชีวิต
   2.2 องค์ประกอบของทักษะชีวิต
   2.3 ทำไมต้องเรียนรู้ทักษะชีวิต
   2.4 กลยุทธ์ในการสร้างทักษะชีวิต
   2.5 ทักษะชีวิตของวัยเด็กตอนปลาย
3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
   3.1. การหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย
   3.2 ความเที่ยงตรง
   3.3 อำนาจจำแนก
   3.4 ความเชื่อมั่น
   3.5 การสร้างเกณฑ์ปกติ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต
   4.1 งานวิจัยในประเทศ
   4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำ

กระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น การจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) เป็นระดับการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะพื้นฐาน ด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้ง ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 3)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาที่สำคัญเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พอสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าในตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นอกจากจะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมตามที่กำหนด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆแล้วจะต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วย

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 6-7) มี 5 ประการดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักเลือกรับและส่งสาร โดยใช้หลักเหตุผล พร้อมทั้งใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ พร้อมทั้งมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 7)

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ทั้งนี้ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สามารถเพิ่มเติมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นจุดเน้นของตนได้ตามความเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูผู้สอนต้องวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอาจเพิ่มเติมได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 25)

ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เช่น กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง และกระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย เป็นต้น ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญกับการใช้สื่อ การพัฒนาสื่อ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ การวัดผลประเมินผลอย่างหลากหลายเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ(กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 28)

จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการสร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรข้อที่ 2

ที่ว่าเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต และได้กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นหนึ่งใน 5 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คือ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะชีวิต

2.1 ความหมายของทักษะชีวิต

ในการศึกษาความหมายของทักษะชีวิต พบว่า นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของทักษะชีวิตไว้มากมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization. 1997 : 7) ได้ให้ความหมายว่าเป็นความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องในการที่จะเผชิญกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสุขภาพจิต (2540 : 1) ได้ให้ความหมายว่าเป็นความสามารถอันประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะที่จะจัดการกับปัญหารอบๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ สารเสพติด ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลของสื่อ

กรมวิชาการ (2543 : 6) ได้ให้ความหมายว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะคิดตัดสินใจแก้ปัญหาและปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องสามารถจัดการกับความต้องการปัญหาและสถานการณ์ต่างๆเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงให้มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์และสังคมร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่มีสุขภาพดี (Healthy Community)

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 4) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้ง

ต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม การรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

ศิริพรรณ สายหงส์ (2552: บทความน่ารู้) ได้ให้ความหมายว่า ความชัดเจน และความชำนิชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งบุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการอาชีพ การกีฬาการทำงานร่วมกับผู้อื่น การอ่าน การสอน การจัดการ ทักษะทางคณิตศาสตร์ ทักษะทางภาษาทักษะทางการใช้เทคโนโลยี ฯลฯ ซึ่งเป็นทักษะภายนอกที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากการกระทำ หรือจากการปฏิบัติ ซึ่งทักษะดังกล่าวนั้นเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่จะทำให้ผู้มีทักษะเหล่านั้นมีชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้

มัณฑรา ธรรมบุศย์ (2553) ได้อธิบายว่าทักษะชีวิตหมายถึงทักษะที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมีและต้องใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อช่วยให้ตนเองมีความสุขสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และประสบความสำเร็จ

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และ สุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์ (2553 : 3) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตคือความสามารถของบุคคลทั้งความรู้เจตคติและทักษะที่จะปรับตัวและเผชิญต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ในชีวิตอย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพรวมทั้งสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม /สังคมผู้ที่มีทักษะชีวิตที่ดีจะมีปฏิสัมพันธ์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความบากบั่นรู้จักแก้ปัญหาได้ดีปรับตัวได้พึ่งตนเองได้และป้องกันตนเองในภาวะคับขัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลโดยรวมในการแก้ปัญหาและปรับตัวให้สามารถเผชิญสถานการณ์หรือปัญหาทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและสังคม จนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมมีความสุขและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2.2 องค์ประกอบของทักษะชีวิต

ในการศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิต พบว่านักวิชาการหลายท่าน และองค์กรต่างๆ ได้กำหนดความหมายและลักษณะองค์ประกอบของทักษะชีวิตออกเป็นด้านต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization. 1997 : 7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตในแต่ละประเทศแต่ละวัฒนธรรม โดยธรรมชาติแล้วจะมีความแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ แต่ภาพรวมจะพบว่ามีทักษะชีวิตพื้นฐานหรือทักษะชีวิตหลัก (Core Life Skills) ที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพและการมีสุขภาพที่ดีของเด็กและวัยรุ่น สามารถสรุปได้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ทักษะการตัดสินใจ (Dicision Making) หมายถึง เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลมีการตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักของเหตุและผล คือ มีการประเมินทางเลือก และประเมินผลของการตัดสินใจเลือกทางนั้น ๆ

2. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving) หมายถึง เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต และส่งผลทำให้เกิดภาวะตึงเครียดทั้งร่างกายและจิตใจของเขา

3. การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นส่วนที่จะสนับสนุนการตัดสินใจและแก้ปัญหาจากการค้นหาทางเลือกต่าง ๆ และผลที่เกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก โดยสามารถนำเอาประสบการณ์มาใช้ในการปรับตัวในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม แม้ว่าบางครั้งจะยังไม่มีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาก็ตาม ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

4. การมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นความสามารถของบุคคล ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสารและประเมินปัจจัยต่าง ๆ จากปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมตัวเรา และปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลจากสื่อชนิดต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล

5. ทักษะการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด ท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น ความต้องการ การขอร้อง การตักเตือน การช่วยเหลือและการปฏิเสธอีกทั้งสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายได้ด้วย

6. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship Skills) เป็นความสามารถของบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม สามารถที่จะรักษาเพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข และรวมถึงแรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้จากการรักษาสัมพันธภาพที่ดีของบุคคลในครอบครัว

7. ความสามารถที่จะตระหนักรู้ในตนเอง (Self - awareness) เป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจจุดดี - จุดด้อยของตนเอง อะไรที่ตนเองต้องการ และอะไรที่ตนเองไม่ต้องการและเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะในแง่ของความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา หรืออาชีพ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอีกด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

8. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการที่จะเข้าใจถึงความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ถึงแม้จะไม่คุ้นเคยก็จะช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของบุคคลอื่น ไม่ว่าในแง่ของความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา โดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือและการดูแลเป็นพิเศษจากสังคม

9. การจัดการเกี่ยวกับภาวะอารมณ์ (Coping with Emotions) เป็นความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งรู้วิธีการจัดการกับอารมณ์ ซึ่งจะทำให้สามารถตอบสนองและแสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

10. การจัดการเกี่ยวกับความเครียด (Coping with Stress) เป็นความสามารถของบุคคล ในการรับรู้ถึงสาเหตุและรู้วิธีการผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อการลดปัญหาต่าง ๆ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบหรือ 5 คู่ตามพฤติกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และสุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์. 2553 : 4-6) ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัยประกอบด้วย

1.1 ทักษะด้านความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking)

1.2 ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

2. ด้านจิตพิสัยประกอบด้วย

2.1 ทักษะด้านความตระหนักรู้ในตน (Self-awareness)

2.2 ทักษะด้านความเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

3. ด้านทักษะพิสัยมี 3 คู่ได้แก่

3.1 ทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill)

3.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (Decision Making and Problem Solving)

3.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และการจัดการกับความเครียด (Coping with Emotions and Coping with Stress)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ในประเทศไทยได้มีการปรับปรุงโดยจัดความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์เป็นองค์ประกอบร่วมพร้อมทั้งเพิ่มด้านจิตพิสัยอีก 1 คู่คือ

1. ทักษะด้านความภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) คือความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า
2. ทักษะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Social-responsibility) คือความรู้สึกว่าตนเป็น

ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงของกระแสเจตคติและค่านิยมที่ผิดๆตลอดจนการละเลยหรือขาดความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมดังปรากฏในแผนภาพต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบของทักษะชีวิต (World Health Organization)

ที่มา : ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และสุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์. (2553 : 7)

ด้านพุทธิพิสัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มีความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ ช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติและพฤติกรรม เช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

ด้านจิตพิสัย

1. ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดีจุดด้อยของตนเองอะไรที่ตนเองปรารถนาและไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ

2. ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและความเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเราถึงแม้ว่าเราจะไม่คุ้นเคยซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่นทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคมเช่นความแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรมโดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือและดูแลเช่นผู้ป่วยโรคเอดส์ผู้มีภาวะบกพร่องทางจิตใจหรือบุคคลที่ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม

3. ความภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) มีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ค้นพบและภูมิใจในความสามารถด้านต่างๆ ของตน โดยไม่มุ่งสนใจแต่เรื่องความโก้เก๋ รูปร่าง หน้าตา เสน่ห์หรือความสามารถทางเพศ

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม

ด้านทักษะพิสัย

1. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal Relationship skills) สามารถช่วยให้บุคคลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสามารถที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข และรวมถึงการรักษาสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแหล่งสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม

2. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) หมายถึงความ สามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กับสภาพวัฒนธรรมและสถานการณ์ต่างๆโดยสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น ความปรารถนา ความต้องการ การขอร้อง การเตือน และการขอความช่วยเหลือ

3. การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นสิ่งที่นำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิต ซึ่งถ้าบุคคลมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยมีการประเมินทางเลือกและผลจากการตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้นๆ จะมีผลต่อสุขภาพอนามัยของบุคคลนั้นๆ

4. การแก้ปัญหา (Problem Solving) เมื่อบุคคลมีปัญหาต่างๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ทำให้เกิดภาวะความตึงเครียดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทักษะการแก้ปัญหาจะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตของเขาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

5. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotions) เป็นการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมซึ่งจะทำให้สามารถตอบสนองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม เช่น อารมณ์รุนแรงต่างๆ หรือความเศร้าโศกที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพ

6. การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress) เป็นความสามารถในการรู้ถึงสาเหตุของความเครียด และรู้ถึงหนทางในการควบคุมระดับความเครียดเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในวิถีชีวิตการเรียนรู้ วิธีผ่อนคลายเมื่ออยู่ในภาวะความตึงเครียดได้อย่างเหมาะสม เพื่อที่จะช่วยลดปัญหาต่างๆ ทางด้านสุขภาพ

จากทักษะ 12 ประการจะนำไปสู่ทักษะที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การประเมินและการจัดการกับความเสี่ยง (Risk Assessment and Management) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) การยืนหยัดตั้งมั่น (Assertiveness) การเป็นผู้นำ (Leadership) และการต้านทานต่อแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (Peer Pressure Resistance)

กรมสุขภาพจิต (2541 : 3) ได้กล่าวว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถ อันประกอบไปด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ซึ่งประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆ

2. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวาง ไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ มีความคิดแปลกใหม่

3. ความตระหนักรู้ในตน หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ จุดดี จุดด้อยของตน และรู้แตกต่างของตนเองกับผู้อื่น

4. ความเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น มีความเห็นใจผู้อื่น

5. ความภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อตนเองในทางบวก รู้สึกว่าตนเองมีค่า ภูมิใจในความสามารถที่ตนเองมีอยู่ และนำความสามารถเหล่านี้มาใช้ในทางที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

6. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

7. การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดอีกฝ่ายเพื่อสร้างความเข้าใจทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

8. การตัดสินใจและการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ปัญหาสาเหตุ วิเคราะห์ปัญหา และพิจารณาเลือกแนวทางแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

9. การจัดการอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและการจัดการได้อย่างเหมาะสม สามารถผ่อนคลายอารมณ์ และความเครียดโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งสร้างแนวคิดหรือกิจกรรมใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

กรมวิชาการ (2544 : 6) ได้แบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตออกเป็น 9 ด้าน และได้ให้นิยามขององค์ประกอบทักษะชีวิตแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. การรู้จักตนเอง หมายถึง การรู้จักตนเองด้วยการประเมินตนเองทุกๆ ด้านทั้งด้านความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม สิ่งแวดล้อมรอบตัว รู้เป้าหมายของชีวิต รู้อุปสรรคที่ขัดขวางความก้าวหน้า รู้จักยึดแนวประพฤติปฏิบัติที่ดี อันจะช่วยให้รู้จักบุคลิกภาพที่แท้จริงของตน คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตัดสินใจและวางแผนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนนำศักยภาพออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิภาพทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

2. การแสวงหาและใช้ข้อมูล หมายถึง การใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา รับข้อมูลต่างๆ อยู่เสมอ รู้จักค้นหาข้อเท็จจริงด้วยการใช้เหตุผลหรือดุลยพินิจในการตัดสิน ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนนำความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ไปใช้ประโยชน์แก่ตนเองและสังคมส่วนรวม

3. การสื่อสารและการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และความต้องการจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยใช้ภาษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ งานวิจัย

ถ้อยคำ ภาษาท่าทางเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันในการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การทำงานเป็นทีม หมายถึง การกระทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีขั้นตอนในการดำเนินงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน การวางแผน การแก้ไขปัญหาในการทำงาน การเสนอผลงาน และการสรุปประเมินผลงาน

5. การกล้าเสี่ยง หมายถึง การลองเผชิญกับการกระทำที่เสี่ยงต่อการได้เสีย ซึ่งมีทั้งการเสี่ยงต่อทางร่างกาย ความคิด ปัญญา และอารมณ์ จึงต้องดูจังหวะ ความพร้อมปัจจัยต่าง ๆ ของตนด้วยการประเมินสภาพต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

6. การมีวิสัยทัศน์ หมายถึง การรู้จักสร้างภาพอนาคต หรือ มองอนาคตซึ่งจะเป็นเป้าหมายหรือสิ่งที่อยากเห็นในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสิ่งที่ดีกว่าเดิม ด้วยวิธีการนำระบบการวางแผนมาใช้ ตื่นตัวต่อการรับรู้ข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ มีจินตนาการ รู้จักคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า ศึกษาจากผู้รู้ หาประสบการณ์แปลกใหม่อยู่เสมอ และมุ่งมั่นที่จะทำความฝันเป็นจริง

7. การคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถคิดได้คล่อง มีปฏิภาณ มีความหลากหลาย ละเอียด ลึกซึ้ง เห็นเหตุการณ์ไกล ริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจินตนาการแปลกใหม่มีเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ จำแนกแจกแจง สังเคราะห์ รวบรวม และสรุปประเด็นได้ ตลอดจนสามารถตกลงใจ แก้ข้อสงสัยหรือปัญหาได้อย่างรอบคอบ มีระบบ มีขั้นตอน มีเหตุผลและข้อมูลประกอบอย่างชัดเจน

8. การวางแผนและการจัดการ หมายถึง การรู้จักวางเป้าหมายในชีวิตการเรียนและการใช้เวลาอย่างเหมาะสม จัดลำดับขั้นตอนในการทำงาน ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามแผนที่กำหนด ตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น ใช้เวลา ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และปรับแผนวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้

9. การปรับตัว หมายถึง ความสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างมีความสุข โดยการรู้จักสังเกตเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลง ปรับความคิด ความรู้สึก เพื่อลดความเครียด เผชิญสถานการณ์แปลกใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนปรับตัวและวางตัวได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะและสิ่งแวดล้อมได้

กระทรวงสาธารณสุข (2541 : 3) ได้จำแนกองค์ประกอบของทักษะชีวิต ออกเป็น 12 องค์ประกอบ ซึ่งเมื่อจำแนกตามพฤติกรรมการเรียนรู้ จะสามารถจัดทั้ง 12 องค์ประกอบได้เป็น 3 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัยที่เป็นองค์ประกอบร่วม ได้แก่

1.1 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) หมายถึง ความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวาง โดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 2 คู่ คือ

คู่ที่ 1 ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง และความเห็นใจผู้อื่น

คู่ที่ 2 ได้แก่ ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

2.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self Awarencess) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างกับเรา ไม่ว่าจะในด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น วัย สุขภาพ

2.3 ความภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เช่น ความมีน้ำใจ รู้จักให้รู้จักรับ ค้นพบและภูมิใจในความสามารถด้านต่างๆ ของตนเอง เช่น ความสามารถด้านสังคม ดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯลฯ โดยมิได้มุ่งสนใจอยู่แต่ในเรื่องรูปร่างหน้าตา เสน่ห์ หรือความสามารถทางเพศ การเรียน ฯลฯ เท่านั้น

2.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนรับผิดชอบในความเจริญ หรือเสื่อมของสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความภาคภูมิใจในตน เพราะหากคนเรามีความภูมิใจในตนเอง คนเหล่านี้ก็มีแรงจูงใจที่จะทำดีกับผู้อื่นและสังคม

3. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยหรือทักษะ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 คู่ คือ

คู่ที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

คู่ที่ 2 การตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา

คู่ที่ 3 การจัดการอารมณ์ และความเครียด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตน และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ

3.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skill) หมายถึง ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา การประเมินสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของพฤติกรรมในปัจจุบันสำหรับตนเองและผู้อื่น กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา มีทักษะการวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของค่านิยมและเจตคติของตนเองและบุคคลอื่นต่อแรงจูงใจ

3.3 การจัดการอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความสามารถในการประเมินอารมณ์รู้เท่าทันอารมณ์ ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน เลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้ เหมาะสม และเป็นความสามารถที่จะรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงสาเหตุพร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

จากองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 แนวคิด คือ องค์การอนามัยโลก กรมสุขภาพจิต กรมวิชาการ และ กระทรวงสาธารณสุข สามารถแสดงให้เห็นถึงตัวร่วมและตัวต่างขององค์ประกอบของทักษะชีวิต ดังตารางที่ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบองค์ประกอบของทักษะชีวิต ตาม 4 แนวคิด

แนวคิด / องค์ประกอบ	องค์การอนามัยโลก	กรมสุขภาพจิต	กรมวิชาการ	กระทรวงสาธารณสุข
1. ความคิดวิเคราะห์	✓	✓	✓	✓
2. ความคิดสร้างสรรค์	✓	✓	✓	✓
3. ความตระหนักรู้ในตนเอง	✓	✓	✓	✓
4. ความเห็นใจผู้อื่น	✓	✓	✓	✓
5. ความภูมิใจในตนเอง	✓	✓	✓	✓
6. ความรับผิดชอบต่อสังคม	✓	✓	✓	✓
7. การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	✓	✓	✓	✓

แนวคิด / องค์ประกอบ	องค์การอนามัยโลก	กรมสุขภาพจิต	กรมวิชาการ	กระทรวงสาธารณสุข
8. การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	✓	✓	-	✓
9. การจัดการอารมณ์และความเครียด	-	✓	-	✓
10. การทำงานเป็นทีม	-	-	✓	-
11. การแสวงหาและใช้ข้อมูล	-	-	✓	-
12. การกล้าเสี่ยง	-	-	✓	-
13. การมีวิสัยทัศน์	-	-	✓	-
14. การปรับตัว	-	-	✓	-

จากการเปรียบเทียบองค์ประกอบของทักษะชีวิต ตาม 4 แนวคิด แสดงให้เห็นว่า ในองค์ประกอบที่ 1 - 9 มีความสอดคล้องกันในแนวคิดขององค์การอนามัยโลก, กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข

จากองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิตแต่ละหน่วยงาน ได้มีการนำเสนอแนวคิดและขอบข่ายของพฤติกรรมบ่งชี้ การให้นิยามตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบของคุณลักษณะทักษะชีวิตแต่ละด้านที่แตกต่างกันไป ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาขอบข่ายของการอธิบายตัวแปรแต่ละตัว ในเรื่องของการให้คำนิยามลักษณะของพฤติกรรมบ่งชี้มาสร้างเป็นโครงแบบของพฤติกรรม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แยกแยะพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นกลุ่ม ๆ โดยอาศัยหลักความมีเหตุมีผล และทำการสร้างลักษณะนิยามแต่ละองค์ประกอบของตัวแปร คือ อธิบายความหมายขององค์ประกอบของตัวแปรแต่ละตัวให้ชัดเจนว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อนำไปสู่การนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ออกมาในรูปการกระทำ พร้อมกำหนดเครื่องมือให้มีความเหมาะสมกับคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบอย่างสมบูรณ์แบบ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามกรอบแนวคิดของกรมสุขภาพจิต 9 องค์ประกอบ คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความภูมิใจในตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการตระหนักรู้ในตน ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด โดยมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยมีความสามารถวิเคราะห์และระบุปัญหา การจำแนกหรือเลือกข้อมูล การสร้างความเข้าใจและสร้างข้อสรุป การตั้งสมมุติฐานและสามารถอ้างอิงหรือตัดสินข้อสรุป

2. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวาง ไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ มีความคิดแปลกใหม่ โดยมีความคิดริเริ่ม คิดคล่องแคล่ว มีความคิดยืดหยุ่นและมีความคิดละเอียดลออ

3. ความตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ จุดดี จุดด้อยของตนและรู้ความแตกต่างของตนเองกับผู้อื่น โดยมีความสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการกับความรู้สึกภายในตนเองได้ และประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง มีการรับรู้ในความสามารถและคุณค่าของตนเอง

4. ความเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นมีความเห็นใจผู้อื่นโดยมีเข้าใจและตระหนักรู้ในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นมีการรับรู้คาดคะเนและตอบสนองความต้องการของผู้อื่นและมีความสามารถในการส่งเสริมช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเหมาะสม รวมทั้งการให้โอกาสผู้อื่นในวาระต่าง ๆ

5. ความภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อตนเองในทางบวก รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ภูมิใจในความสามารถที่ตนเองมีอยู่และนำความสามารถเหล่านี้มาใช้ในทางที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยรับรู้คุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง การเปิดใจกว้างยอมรับสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เชื่อมั่นในความสามารถหรือศักยภาพของตนเองและแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

6. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม กระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ โดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ การกระทำตามหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม รักษาทรัพยากร หรือสมบัติของส่วนรวม

7. การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดอีกฝ่าย เพื่อสร้างความเข้าใจ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยมีความสามารถโน้มน้าวและจูงใจผู้อื่น มีการสื่อความที่ดี สร้างความร่วมมือกับผู้อื่น ร่วมทำงานเป็นทีมและมีความสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

8. การตัดสินใจและการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุ วิเคราะห์ปัญหา และพิจารณาเลือกแนวทางแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมโดยมีความสามารถรับรู้และเข้าใจปัญหา ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเป็นระบบตามขั้นตอนสามารถสรุปผลและประเมินผลการตัดสินใจ และมีความสามารถแก้ไขปัญหาอย่างยืดหยุ่นและมีสติ

9. การจัดการอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและการจัดการได้อย่างเหมาะสม สามารถผ่อนคลายอารมณ์ และความเครียดโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งสร้างแนวคิดหรือกิจกรรมใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีเทคนิคในการคลายเครียด และความสามารถในการสร้างแนวคิดหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

2.3 ทำไมต้องเรียนรู้ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่ทุกคนจำเป็นต้องมีทั้งนี้เพราะนับตั้งแต่มนุษย์เกิดมาจะต้องได้รับการหล่อหลอม โดยกระบวนการตามธรรมชาติและกระบวนการทางสังคม เป็นปฏิกิริยาต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ระหว่างที่ผ่านกระบวนการเหล่านั้นมนุษย์ต้องปะทะกับแรงบีบแรงกดดันและแรงกระทบจากภายนอกที่สำคัญสี่แหล่ง คือ ขนบประเพณีและวัฒนธรรม ครอบครัว เพื่อน และสิ่งแวดล้อม คนที่จะยืนหยัดอยู่ในโลกนี้ได้อย่างปกติสุขและไม่กลายเป็นคนเจ้าปัญหาจึงได้แก่คนที่สามารถจัดการกับแรงปะทะจากแหล่งภายนอกได้อย่างสมดุล โดยอาศัยทักษะชีวิตที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

เยาวชนในปัจจุบันตกอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดึงให้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาขณะเดียวกันก็มีปัญหาของสถาบันครอบครัว ดังนั้นในการพัฒนาเยาวชนจึงมีความจำเป็นที่ระบบการศึกษาจะต้องช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนส่วนใหญ่ เพื่อที่จะไปเผชิญกับปัญหารอบตัวและภูมิคุ้มกันเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างครอบครัวในอนาคตของเยาวชนต่อไป (กระทรวง ศึกษาธิการ. 2551)

การศึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิตจะช่วยปูพื้นฐานด้านเจตคติสร้างทักษะที่สำคัญต่อการมีชีวิตครอบครัวและการปรับตัวในครอบครัว (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. 2538 ; อ้างในกองสุขศึกษา. 2553) คือ

1. สร้างเจตคติของความเสมอภาคระหว่างชายหญิงในด้านบทบาททั้งในครอบครัวและสังคม

2. สร้างค่านิยมที่ดีด้านชีวิตครอบครัว เช่น ค่านิยมผัวเดียวเมียเดียว ความรับผิดชอบต่อครอบครัว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. สร้างค่านิยมในเรื่องเพศ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ที่รับผิดชอบ วุฒิภาวะทางเพศ

4. สร้างความสามารถในการปรับตัวในครอบครัว เช่น มีทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา

ความสามารถที่เป็นทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ และการฝึกฝนอบรมซึ่งเกิดขึ้นในวงจรของชีวิตประจำวันในสังคมโดยการปะทะ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่พี่น้อง เพื่อน และผู้ใหญ่ในชุมชน ดังนั้นแหล่งที่มาของทักษะชีวิตของเยาวชนเท่าที่เคยมีมาอาจจำแนกเป็น 3 แหล่งใหญ่ คือ

บ้านหรือครอบครัว คือได้จากการได้ใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับบุคคลในครอบครัว และได้รับถ่ายทอดหล่อหลอมจากการฟังนิทาน นิยาย ที่ผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง ได้แบบอย่างจากการสนทนาและปฏิบัติการงานอาชีพปกติของผู้ใหญ่ ได้จากการช่วยทำงาน เช่น ทำงานบ้าน ดูแลสัตว์เลี้ยง และเลี้ยงน้อง เป็นต้น

ชุมชน คือได้จากการร่วมกิจกรรมในชุมชน ได้ความคิดและแบบอย่างจากการปฏิบัติของผู้ใหญ่ในชุมชน และดูแบบอย่างจากการละเล่นพื้นเมือง เกม งานประเพณี เล่นกับเพื่อน ๆ พบปะสนทนากับบุคคลต่างกลุ่มต่างวัยโดยที่ไม่มีภาวะกดดัน เป็นต้น

โรงเรียน ได้จากการฝึกอบรมจากกระบวนการเรียนการสอน ทั้งในและนอกหลักสูตรโดยเฉพาะที่มีการสอดแทรกในวิชาวรรณคดี นิทาน บทเรียนวิชาภาษาไทย การแนะแนวกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการอบรมบ่มนิสัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสามารถที่เป็นทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ และการฝึกฝนอบรมซึ่งเกิดขึ้นในวงจรของชีวิตประจำวันในสังคม และมีแหล่งที่มาของทักษะชีวิตที่สำคัญ 3 แหล่งใหญ่ คือ บ้านหรือครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน

2.4 กลยุทธ์ในการสร้างทักษะชีวิต

การสร้างทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอยู่บนพื้นฐานของแนวคิด 3 ประการคือ การส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขหรือรักษาและฟื้นฟู (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และสุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์. 2553 : 7)

2.4.1 การส่งเสริม หมายถึง การสร้างทักษะชีวิตให้เกิดกับผู้เรียนกลุ่มปกติหรือมีพฤติกรรมปกติ (Normal Behavior) เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

2.4.2 การป้องกัน หมายถึง การช่วยเหลือผู้เรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (Risk Behavior) เช่น เด็กที่เริ่มมีพฤติกรรมที่เป็นแนวโน้มเข้าสู่ผู้ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมให้มีทักษะชีวิตและปรับเปลี่ยนให้มีพฤติกรรมเป็นปกติ

2.4.3 การแก้ไขหรือรักษาและฟื้นฟู หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนที่เป็นปัญหาแล้ว หรือป่วยแล้ว โดยช่วยเหลือบำบัดและรักษา

2.5 ทักษะชีวิตของวัยเด็กตอนปลาย

เด็กในวัยนี้จะเริ่มพัฒนาความรู้ความคิดมากขึ้น รู้จักเป้าหมายว่าตนต้องการอะไรก็สามารถทำตามที่ตนตั้งใจได้ เช่น ตั้งใจว่าจะเก็บสตางค์ไว้ซื้อแผ่นเกมใหม่โดยไม่รบกวนเงินจากพ่อแม่ก็สามารถเก็บสตางค์ได้ พอมีเงินเก็บมากจริง ๆ บางครั้งเด็กก็สามารถเรียนรู้ได้ว่าจะใช้เงินอย่างไรให้เกิดประโยชน์ที่สุดโดยไม่ทำตามความพอใจของตนเองแต่จะดูว่าควรจะทำอะไรอยู่ในระดับมากน้อยแค่ไหน ในวัยนี้เด็กจะสามารถปรับตัวในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ เด็กจะเริ่มฝึกกิจกรรมที่ใช้สมอง เช่น เล่นหมากรุก เล่นหมากล้อม รวมไปถึงการเล่นเกมที่ตั้งค่าย หรือสร้างบ้านสร้างเมืองอย่างเกมซิม (The Sims) เป็นต้น ดังนั้นในวัยเด็กตอนปลายพ่อแม่ควรส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมใด ๆ ที่สามารถพัฒนาสมองให้มาก ๆ สิ่งสำคัญคือ กิจกรรมที่เด็กทำต้องสอดคล้องกับความต้องการของเด็กโดยมีพ่อแม่สนับสนุนและเด็กเป็นผู้ได้กระทำในกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยตนเองจะทำให้เขาภูมิใจในความสามารถ และเด็กยังจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำกิจกรรมนั้น ๆ อีกด้วยในระยะนี้เด็กจะเรียนรู้มากขึ้น การเรียนรู้จะเรียนรู้จากสิ่งใกล้ ๆ ตัวไปจนถึงสิ่งรอบ ๆ ตัว เด็กจะมีคำถามลับสมองลองปัญญาให้ผู้ใหญ่ได้ขบคิด

นอกจากนี้เด็กยังต้องการฝึกทักษะมือให้ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว ครูอาจช่วยเสริมโดยการให้ปั้นดินน้ำมัน ฉีกรูปตัดแปะ ระบายสีรูปต่าง ๆ จากปูนโปสเตอร์ และงานไม้ นอกจากนี้เด็กยังจะเริ่มสนใจรายการโปรด ดูการ์ตูน ดูละครและนั่งดูข่าวกับคุณพ่อคุณแม่ได้ บางครั้งร่วม ในการวิเคราะห์ข่าวได้บ้าง ซึ่งพ่อแม่ก็ควรช่วยเด็กให้วิเคราะห์ในแง่มุมที่ถูกจะช่วยพัฒนาสติปัญญาได้ทั้งนี้ควรนั่งดูโทรทัศน์กับลูก ๆ เพราะสื่อต่าง ๆ อาจมีทั้งผลดีและผลเสีย บางสื่อแค่ให้คนดูตลกและจำสินค้าได้อย่างเดียวไม่สนใจว่าคุณธรรมจะเป็นเช่นไร การได้คำแนะนำที่ดีจะทำให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดได้เป็นอย่างดี

การอ่าน เด็กในวัยนี้สนใจซื้อหนังสือที่ตนชอบมาอ่าน เช่น หนังสือวิทยาศาสตร์ 108 คำถามอะไรเอย หรือเลยไปจนถึงหนังสือการ์ตูน ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายจะชอบหนังสือมาก เด็กในช่วงอายุ 9 ปีจะนั่งจับกลุ่มเล่าถึงเรื่องที่ตนอ่านให้กันฟังใครอ่านเรื่องอะไรก็จะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เล่าให้ฟังใครที่ยังไม่เคยอ่านก็จะหาหนังสือนั้นมาอ่าน ในวัยนี้เด็กจะสนใจทำบัตรห้องสมุด ต้องการยืมหนังสือแต่มักจะลืมคืน พ่อแม่ต้องคอยเตือนๆ เรื่องนี้ อย่างไรก็ดีในวัยนี้เป็นช่วงของการเตรียมพื้นฐานการเรียนรู้ในขั้นสูงต่อๆ ไป พ่อแม่ควรส่งเสริมให้ถูกวิธีจะทำให้สมองของเด็กเจริญอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้เด็กวัยนี้ยังเป็นวัยที่ชอบของสะสม เช่น สะสมบัตรโทรศัพท์ที่ใช้แล้วสะสมภาพการ์ตูนที่แจกแถมมากับขนม สะสมของเล่น การสะสมเป็นสิ่งที่ดีจะทำให้เด็กรู้ค่าของสิ่งของรู้พัฒนาการและแนวความคิดในแต่ละช่วง แต่ทั้งนี้ความสนใจของเด็กวัยนี้เพียงแค่ชั่วครู่ชั่วยามและก็เริ่มไปสนใจของใหม่ของเก่า บางครั้งก็ไม่สนใจและไม่เก็บอีกด้วย

ในวัยนี้สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือเด็กจะรับผิดชอบเรื่องเวลาได้เองและไม่โยเย พอเช้าเด็กก็จะตื่นอาบน้ำแต่งตัวเอง รับประทานอาหารเช้าให้คุณแม่ห่อข้าวไปกินโรงเรียน ตกเย็นไปเรียนพิเศษ กลับมาว่ายน้ำ ถึงบ้านอาบน้ำนั่งกินของว่างกับดูรายการโปรด เช่น สารคดีต่างๆ ของชีวิตสัตว์ต่างๆ พอถึงเวลาเด็กก็จะเข้านอนโดยไม่มีการต่อรอง แต่ถ้าเป็นวันศุกร์เด็กจะรู้ว่าตนสามารถนอนดึกได้ ได้เล่นเกมเด็กก็จะทำกิจกรรมต่างๆที่ตนชอบได้ เด็กวัยนี้สามารถรับผิดชอบตนเองได้ เช่นเช้าขึ้นมาบางครั้งเขาไม่ชอบอาหารที่พ่อแม่เตรียมให้เขา อาจจะไปทอดไข่ดาวสองฟองมาแทนข้าวราดหมูหยองก็ได้

ความสนใจของเด็กวัยนี้ต้องการการยอมรับจากคนอื่นให้เชื่อว่าเขาทำได้ เด็กก็จะมีความพยายามทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จได้ พ่อแม่ต้องคุยกับเขาแล้วเขาจะเล่าสิ่งต่าง ๆ ให้เราฟังบางครั้งอาจเล่าเรื่องผีที่โรงเรียนเช่นไปเข้าห้องน้ำแล้วห้องน้ำห้องที่สามจะปิดอยู่เสมอ ๆ สังเกตหลายครั้งเพื่อนๆก็ช่วยกันสังเกตหลาย ๆ ครั้งเข้าเด็กก็สรุปว่ามีผีแล้วมาเล่าให้พ่อแม่ฟัง พ่อแม่ก็อธิบายตามหลักการไปว่าผีไม่มีหรอกลูกอาจเป็นไปได้ว่าห้องน้ำนั้นอาจชำรุดรอการซ่อมอยู่อย่างนี้เป็นต้นในวัยนี้เด็กอยากรู้อยากเห็นอยากเข้าใจเรื่องที่ตนยังไม่เข้าใจ ถ้าพ่อแม่สามารถอธิบายให้เด็กเข้าใจก็จะเป็นการเพิ่มทักษะและการเรียนรู้มากขึ้น

มีนักจิตวิทยาได้สรุปความต้องการของเด็กไว้หลายประการ เช่น เด็กต้องการการเล่นและการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ อาหารที่มีประโยชน์ การพักผ่อน ความปลอดภัย ความรักและความอบอุ่น ความสำเร็จ การทำกิจกรรมร่วมกันความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้บริการรับใช้กับบุคคลใกล้ชิดคำแนะนำไปสู่ความเจริญเติบโตทางปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำของตนเอง เป็นต้น

วัยเด็กตอนปลาย (Late Child Hood) หรือวัยก่อนวัยรุ่น มีอายุระหว่าง 10-13 ปี หรือระหว่าง 10-12 ปี (ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) วัยนี้คาบเกี่ยวกับวัยแรกรุ่นหรือวัยรุ่นตอนต้น มีลักษณะและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

พัฒนาการทางกาย

เมื่อเด็กอายุ 9 ปี ส่วนมากมีความเจริญเติบโตช้าและสม่ำเสมออยู่ประมาณ 1 ปี หรือมากกว่านี้จากอายุ 10 ปี เป็นต้น ไปเด็กบางคนจะย่างเข้าสู่วัยแตกเนื้อหนุ่มเนื้อสาวคือเริ่มเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่บางคนก็ยังคิดและสนใจอย่างเด็กอยู่ ไม่ควรเปรียบเทียบความเติบโต เด็กทั้งสองเพศ

ในขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ด้วย คือมีแขนยาว มือใหญ่ขึ้นลักษณะเพศขั้นที่สองของเด็กหญิงจะปรากฏขึ้นเรื่อย ๆ ได้แก่ สะโพกขยาย หน้าอกขยาย มีขนขึ้นที่อวัยวะเพศ เนื่องจากว่าทุกส่วนเจริญด้วยอัตราที่ไม่เท่ากัน เด็กหญิงจึงอาจจะมีใจจดจ่อกับทรวงอกของตนที่เจริญมากกว่าคนอื่น ๆ หรือรู้สึกว่าสะโพกใหญ่เกินไป หรือนึกถึงแต่มือเท้าที่ใหญ่ขึ้นผู้ใหญ่มักจะพบเสมอว่าวัยนี้มักงุ่มง่าม เก้งก้าง เนื่องจากความเจริญเติบโตของส่วนต่าง ๆ มีไม่เท่ากันนี้เอง เด็กส่วนมากเริ่มแสดงว่ากำลังเข้าสู่ความเจริญเต็มที่ เมื่อตอนอายุประมาณ11 ปี และมีระดูเมื่อตอนอายุ 13 ปี อย่างไรก็ดีการเติบโตนี้ก็ไม่แน่นอนเด็กหญิงอาจเริ่มมีระดูระหว่างอายุ 12 -16 ปีก็ได้และเด็กชายจะเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศเมื่อตอนอายุ 12-16 ปี ก็ได้ที่เป็นไปเร็วหรือช้ากว่านี้มีน้อยมาก

เด็กชายเจริญเติบโตช้ากว่าเด็กหญิง 1-2 ปี เด็กชายที่ก้าวเข้าสู่วุฒิภาวะทางกายเมื่ออายุ 12 ปีนั้นจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเมื่ออายุ 13 ปี การเข้าสู่ระยะเร่งของการแตกเนื้อหนุ่มคงจะอยู่ระหว่างอายุ 14-15 ปี บางคนอาจเร็วหรือช้ากว่านี้ เด็กชายอายุ 14 ปี ส่วนใหญ่มีขนาดรูปร่างขยายขึ้นเห็นได้ชัดเป็นวัยที่ความเจริญเติบโตทางส่วนสูงเป็นไปอย่างเร็วที่สุดเด็กจะกังวลอยู่กับความสูงของตัวเองมากขึ้น ลักษณะเพศขั้นที่สองเจริญขึ้นเรื่อยๆ คือกล้ามเนื้อมากขึ้น ไหล่กว้างขึ้น ทำให้ความเป็นเพศชายดูแกร่งขึ้น มีขนตามแขนและหน้าแข้งเสียงห้าวขึ้น เสียงเปลี่ยนภายหลังที่มีขนที่อวัยวะเพศแล้วคือระหว่าอายุเฉลี่ย 13.4 ปี (เด็กอเมริกัน) และจะแตกห้าวเมื่ออายุ 16-18 ปี หลังจากนั้นไปอีกราว 1-2 ปีเด็กก็จะบังคับเสียงได้เมื่อเข้าวัยรุ่นตอนปลายการเปลี่ยนแปลงของเสียงสิ้นสุดลงเด็กจะมีเสียงนุ่มนวลขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่จะทันทีทันใดทำให้เด็กเข้าใจผิดคิดว่าเป็นหวัดก็ได้ เสียงที่เปลี่ยนไปอาจทำให้เด็กตกใจกลัวและพะวงถึงแต่วุฒิภาวะทางเพศของตนจนไม่เป็นอันกินอันนอนเด็กอายุ 14 ปีเต็ม ส่วนมากมีอสุจิเคลื่อนทำให้บำบัดความใคร่ด้วยตนเอง น้ำอสุจิเคลื่อนในเวลาหลับอาจเกิดขึ้นก่อนอายุ 14 ปี หรือวัยรุ่นตอนปลายก็ได้การที่ร่างกายผลิตน้ำอสุจิออกมาเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถสืบพันธุ์ได้แล้วเด็กวัยนี้คงมีฟัน เขี้ยวและกรามขึ้นเรื่อย ๆ และมักพบว่ามีฟันผุมากที่สุดโดยทั่วไปพัฒนาการทางส่วนสูงและน้ำหนักของเด็กวัยนี้เจริญขึ้นตามลำดับขั้นต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. ตั้งแต่อายุ 9 ปี ความเจริญเติบโตจากวัยที่ผ่านมาจะเป็นไปอย่างช้าอยู่ราวปีหนึ่งหรือกว่านั้น

2. อัตราการเจริญเติบโตของเด็กหญิงเร็วกว่าของเด็กชาย 1-2 ปี ระหว่างคาบการเจริญเติบโตเป็นไปอย่างรวดเร็ว เด็กที่มีร่างกายสูงกว่าเพื่อนในวัยเดียวกันก็ดูเหมือนจะเติบโตเร็วขึ้น

3. เมื่ออัตราการเจริญเติบโตขึ้นสูงสุดแล้วจึงจะเริ่มช้าลงกินเวลาถึง 2 ปี

4. ต่อจากนี้ไปอัตราการเจริญเติบโตจะเข้าสู่แนวเดิมที่เห็นได้ชัดเจนก่อนจะถึงวัยแตกเนื้อหนุ่มสาว

พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม

เด็กวัยก่อนรุ่นควรได้รับความช่วยเหลือให้สามารถควบคุมปรับปรุงแก้ไขตนเองได้มากขึ้น เด็กมีความรู้สึกไวต่อเจตคติที่ผู้อื่นมีต่อเขาจะรู้สึกไม่สบายใจอย่างมากถ้าถูกวิจารณ์หรือเปรียบเทียบกับเด็กอื่นเด็กที่ถูกทอดทิ้งทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนจะเป็นผู้ที่ไม่มีความสุขกลายเป็นเด็กเงียบหรือไม่ก็มีพฤติกรรมขัดขืนและไม่เกรงกลัวใคร ความเครียดที่เด็กได้รับจากทางบ้านอาจน้อยลงหรือหายไปได้ ถ้าเด็กได้รับความสัมพันธ์ที่ดีจากครูและเพื่อนอารมณ์รุนแรงการลงมือลงเท้าจะลดลง รู้จักหาสิ่งที่ต้องการด้วยวิธีที่อ่อนโยนขึ้น กลัวความผิดหวังถูกเยาะเย้ยหรือถูกว่าเป็นผู้หญิงมากกว่ากลัวร่างกายบาดเจ็บ

ความกลัวในวัยเด็ก เช่น กลัวสัตว์ก็ลดลงแต่ที่ยังกลัวปรากฏการณ์ตามธรรมชาติอยู่ก็มีเด็กหญิงแสดงความกลัวในเรื่องดังกล่าวมากกว่าเด็กชายนอกจากเรื่องการเรียนทางโรงเรียน

เด็กวัยนี้กังวลใจเรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัวมากที่สุด นอกจากนี้เด็กยังกลัวคะแนนสอบการสอบตกและเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะตนเอง อย่างไรก็ดีบุคลิกภาพของเด็กย่อมปรับปรุงได้และเด็กสามารถที่จะปรับปรุงตนเองได้ดีด้วย

ความต้องการ เนื่องจากเด็กมีความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นทำให้มีความต้องการเพิ่มมากกว่าวัยที่ผ่านมาแล้ว คือต้องการอาหารที่มีคุณค่า ต้องการได้เล่นกีฬาที่ช่วยให้พัฒนาทักษะส่วนบุคคล

1. ต้องการพักผ่อนอย่างเพียงพอ

2. ต้องการความช่วยเหลือให้เข้าใจกระแสความเจริญเติบโตตามธรรมชาติ

3. ต้องการสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้และหนังสือที่ช่วยให้การคิดในการทำกิจกรรมริเริ่มสร้างสรรค์หรือใช้กำลังเคลื่อนไหวโดยที่ผู้ใหญ่ไม่บังคับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4. ต้องการความช่วยเหลือพิเศษถ้าเป็นผู้ที่มีกระแสความเจริญเติบโตเร็วหรือช้ากว่าเพื่อนในวัยเดียวกัน

5. ต้องการได้รับรองความสามารถและการได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

6. ต้องการความรักความอบอุ่น และการยกย่องชมเชยจากผู้ใหญ่

ลักษณะของการแสดงออกทางอารมณ์

ในวัยเด็กตอนปลาย เด็กยังคงมีการแสดงออกทางอารมณ์ในลักษณะของความพอใจและอารมณ์ไม่พอใจ อารมณ์ไม่พอใจของเด็กวัยนี้มีการแสดงออกอย่างรุนแรง ผลก็คือการยอมรับในบางครั้ง เด็กจะมีการแสดงออกของอารมณ์ในลักษณะของความไม่พึงพอใจในลักษณะของการหลีกหนีต่อสถานที่น่ากลัว และเด็กจะไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้เลย การแสดงออกของอารมณ์ที่เด็กมีความพอใจของวัยเด็กตอนปลายคือ เด็กจะมีการหัวเราะของความพอใจ ส่งเสียงดัง หัวเราะบิดตัวไปมา มีการกระตุกหรือนอนกลิ้งบนพื้น เป็นอารมณ์ต่าง ๆ ของเด็กวัยนี้

1. ความกลัว

วัยเด็กตอนปลายนั้นจะต้องเผชิญกับวัตถุเหตุการณ์ต่าง ๆ บุคคลต่าง ๆ มากมายอันมีผลทำให้เกิดความกลัว ความกลัวนี้อาจจะเป็นความกลัวไฟ กลัวความมืด กลัวหมอ ความกลัวดังกล่าวมักเกิดกับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย

เมื่อเด็กอายุเพิ่มมากขึ้น ความกลัวจะลดลงแต่เด็กที่เกิดความกลัวเนื่องมาจากความคิด การใช้จินตนาการมากขึ้นกลัวต่อสถานการณ์ที่คิดว่าเป็นสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ ครั้งเมื่อเด็กกลัวแล้วเด็กจะมีการหลีกหนีไปจากสถานการณ์ที่ทำให้ตนเกิดความกลัว

ความอาย ความอายจะเป็นรูปแบบหนึ่งของความกลัว เด็กที่มีอายุน้อยมักจะเกิดความอายมากกว่าเด็กที่มีอายุมาก ๆ อาการที่แสดงให้เห็นว่าเด็กเกิดความกลัวคือ เด็กจะมีการแสดงออกในลักษณะของอาการทางประสาท เช่น การจับผม ดึงจมูก จับใบหูจับเสื้อผ้า ใช้เท้าเขี่ยสิ่งของหรือบุคคล

ความกลุ้มใจ เป็นความกลัวที่มีผลมาจากการใช้ความคิดหรือการใช้จินตนาการของวัยเด็กตอนปลาย ความกลุ้มใจจะเริ่มเกิดขึ้นในวัยเด็กตอนปลายนี้เอง เพราะเด็กจะมีปัญหากับเพื่อนครูที่โรงเรียนและเมื่ออยู่ที่บ้านก็อาจจะมีปัญหากับบุคลในครอบครัว

ความกังวลใจ ความวิตกกังวลใจอาจเกิดขึ้นกับเด็กซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับจากเพื่อน ความวิตกกังวลใจมักจะเกิดขึ้นกับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย และเด็กที่ได้รับความกดดันไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามมักจะเกิดความกังวลใจมากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับแรงกดดันจากใคร

2. ความโกรธ

เมื่อเปรียบเทียบกับความโกรธของเด็กวัยตอนต้นจะมีความเห็นและพบว่าวัยเด็กตอนต้นจะมีความโกรธน้อยกว่าวัยเด็กตอนปลายเพราะวัยเด็กตอนปลายมีความต้องการในสิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้นผลก็คือเด็กเกิดความคับข้องใจได้ง่ายขณะเดียวกันเด็กจะมีการตำหนิติเตียนในสิ่งที่ทำให้ตนเกิดความโกรธได้บางคนใช้วิธีการต่อต้านวัตถุและสิ่งของโดยตรง บางคนหลีกหนีและบางครั้งมีการก้าวร้าวอย่างรุนแรง

3. ความริษยา

ความริษยาในพี่น้องยังคงมีอยู่แม้ว่าเด็กจะเข้าโรงเรียนแล้ว ในบางครั้งจะมีความริษยาเพิ่มมากขึ้นเพราะเด็กจะต้องไปโรงเรียนไม่มีโอกาสอยู่บ้านและมารดาไม่ได้ให้ความสนใจในเด็กเท่าที่ควร แต่มารดาหันไปให้ความสนใจน้องแทนจึงทำให้เกิดความริษยา การแสดงออกถึงความริษยาของเด็กมีการแสดงออกโดยการทะเลาะวิวาท หัวเราะเยาะ รังแกเด็กที่ตนมีความรู้สึกริษยาโดยตรงและอาจมีการแสดงออกโดยทางอ้อม คือพูดกระทบกระเทือน เป็นต้น

4. ความอยากรู้อยากเห็น

ความอยากรู้อยากเห็นของวัยเด็กตอนปลายจะลดน้อยลงกว่าวัยเด็กตอนต้นเพราะเด็กได้มีประสบการณ์มาพอสมควรแล้ว มีความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี เด็กจะพยายามแสวงหาคำตอบให้กับปัญหาที่พบได้ด้วยตนเอง

5. อารมณ์รัก

อารมณ์ซึ่งแสดงออกในวัยเด็กตอนปลายนี้จะมีการแสดงออกเพียงเล็กน้อยโดยเฉพาะวัยเด็กตอนปลายทั้งชายหญิงจะไม่ยอมรับการแสดงออกของความรักจากผู้ใหญ่ ในที่ชุมชนเพราะเด็กมีความรู้สึกว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว

6. อารมณ์ร่าเริง

เด็กจะมีลักษณะคล้ายกับวัยเด็กตอนต้น เด็กมักจะยิ้มหรือหัวเราะเมื่อผ่านสถานการณ์ที่ทำให้เด็กตกใจไปชั่วขณะหรือเมื่อได้ยินเสียงดังอย่างทันทีทันใด และมีการเปลี่ยนแปลงเป็นความตื่นเต้น (สุรางค์ โคว้ตระกูล. 2553 : 82-86)

จากการศึกษาวัยของเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นพัฒนาการของวัยเด็กตอนปลาย อายุระหว่าง 10-13 ปีหรือระหว่าง 10-12 ปีเด็กวัยนี้คาบเกี่ยวกับวัยแรกรุ่นหรือวัยรุ่นตอนต้นเพราะบางคนอาจจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นลักษณะของวัยแรกรุ่นตั้งแต่อายุ 11 ปี ในเด็กหญิง และ 12 ปีในเด็กชาย ระยะวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่มีการพัฒนาทาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สังคมเป็นลักษณะเด่น กล่าวคือเป็นช่วงเปลี่ยนจากสังคมแบบในบ้านไปสู่สังคมนอกบ้าน ศูนย์กลางของชีวิตทางสังคมคือ โรงเรียน บิดามารดาเริ่มกลายเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อเด็กน้อยลง กลุ่มเพื่อนร่วมวัยเริ่มมีบทบาทต่อชีวิตของเด็กมากขึ้น กลุ่มเด็กในวัยนี้จะมีอัตราความเจริญเติบโตแตกต่างกัน เด็กที่มีความเจริญเติบโตเร็วจะเข้าสู่วัยรุ่นแตกเนื้อหนุ่มเนื้อสาวเร็ว เด็กหญิงจะเติบโตเร็วกว่าเด็กชายประมาณ 1-2 ปี เด็กแต่ละคนเข้าสู่วัยแตกเนื้อหนุ่มสาวไม่พร้อมกัน บางคนจะย่างเข้าวัยรุ่นเมื่ออายุ 11 ปี บางคน 9 ปี บางคน 12 ปีทั้งนี้สุดแล้วแต่ความเจริญเติบโตของแต่ละบุคคล เมื่อเข้าสู่วัยแตกเนื้อหนุ่มสาวแล้วความเจริญเติบโตจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกร่างกายทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์และทางสังคมขึ้น วัยนี้ทั้งสองเพศเริ่มแยกกันทำกิจกรรม ความสนใจแตกต่างกันจะเห็นได้ว่าวัยเด็กตอนปลายเป็นวัยที่มีการเตรียมตัวหลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเพื่อย่างเข้าสู่วัยรุ่น เช่น ด้านสังคม การเข้ากลุ่ม การควบคุมอารมณ์การเข้าใจตนเอง เด็กจะเข้าสู่วัยรุ่น และมีความเจริญเติบโตมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาในช่วงนี้และเช่นเดียวกันกับประสบการณ์วัยเด็กตอนต้นเป็นรากฐานของพัฒนาการในระยะวัยเด็กตอนปลายและเป็นพื้นฐานที่ดีในวัยรุ่นตอนต้น จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพัฒนาการวัยของเด็กที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วปรากฏว่า เด็กในวัยนี้มีลักษณะตามวัยที่สัมพันธ์สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ตามองค์ประกอบของทักษะชีวิต 9 องค์ประกอบคือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ด้านความเห็นใจผู้อื่น ด้านความภูมิใจในตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามกรอบแนวคิดของกรมสุขภาพจิต เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ว่ามีทักษะชีวิต ทั้ง 9 องค์ประกอบอยู่ในระดับใด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลโดยรวมในการแก้ปัญหาและปรับตัวให้สามารถเผชิญสถานการณ์หรือปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม จนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีความสุข และเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ คือ

สุรวาท ทองบุ (2553 : 81) กล่าวว่า เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็นหลายชนิด แต่ละชนิดจะเหมาะกับข้อมูลแต่ละลักษณะ จึงจำเป็นต้องศึกษาเครื่องมือแต่ละชนิดทั้งในแง่ของลักษณะเครื่องมือ วิธีการสร้างและข้อดีข้อเสีย เพื่อให้สามารถเลือกใช้ได้เหมาะสมกับการวิจัยของตน

ไพศาล วรคำ (2554 : 231) ให้ความหมายของ "เครื่องมือวิจัย"(Tool of Research) ในความหมายกว้าง ๆ ก็จะหมายถึง วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งตามความหมายนี้อาจแบ่งเครื่องมือวิจัยออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันคือครุภัณฑ์การวิจัยซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีสภาพคงทน ถาวร เช่น เครื่องกลั่นสาร เครื่องบันทึกวีดีโอ เครื่องบันทึกเสียง วัสดุประกอบการวิจัย เป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่มีสภาพไม่คงทนถาวร และใช้ประกอบการดำเนินการวิจัย เช่น บทเรียนสำเร็จรูป แผนการสอน แบบฝึกหัด และเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดค่าตัวแปรและสำรวจข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ

จากความหมายข้างต้น จึงสรุปได้ว่า เครื่องมือวิจัย ก็คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ให้ได้ผลการวิจัยนั่นเอง ดังนั้นหลักในการสร้างแบบวัดทักษะชีวิตจึงเป็นหลักการของการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยซึ่งมีหลักการดังนี้

หลักการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย

1. วัดให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่ต้องการวัด เนื่องจากคุณลักษณะด้านจิตพิสัยเป็นคุณลักษณะส่วนตัว ซึ่งไม่แน่ใจว่าพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นผลจากอารมณ์หรือความรู้สึกนั้น ๆ หรือไม่ ดังนั้นการวัดผลจึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง

2. วัดหลาย ๆ ครั้ง เนื่องจากคุณลักษณะด้านจิตพิสัย อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ดังนั้นควรมีการวัดหลาย ๆ ครั้งในวันและเวลาที่แตกต่างกันไปจึงจะทำให้ผลการวัดเชื่อถือได้มากขึ้น

3. วัดอย่างต่อเนื่อง ควรวัดอย่างต่อเนื่องและใช้เทคนิคหลาย ๆ วิธีจึงจะเชื่อได้ว่าผลการวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัยมีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง

4. ความร่วมมือของผู้ที่ถูกวัดเป็นเรื่องที่สำคัญ การวัดด้านจิตพิสัยเป็นการวัดพฤติกรรม ส่วนบุคคลคลซึ่งบางคนอาจไม่ต้องการเปิดเผยความจริงเพราะเกรงจะเกิดผลเสียแก่ตน ดังนั้นผู้วัดจึงควรหาเทคนิควิธีที่จะทำให้ผู้ตอบ ตอบด้วยความสบายใจและรู้สึกปลอดภัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5. ใช้ผลการวัดให้ถูกต้อง เนื่องจากการวัดด้านจิตพิสัยไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ดังนั้นคะแนนจากการวัดจึงไม่สามารถนำไปใช้ตัดสินได้ว่าได้หรือตก แต่เป็นการวัดเพื่อนำไปพัฒนาบุคคลและหาทางช่วยเหลือต่อไป

เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย

เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย แบ่งได้ 5 ประเภท (พิชิต ฤทธิ์จรูญ. 2552 : 65-76)

1. แบบตรวจสอบรายการ เป็นการสร้างรายการของข้อความที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม หรือการปฏิบัติหรือคุณลักษณะที่ต้องการประเมินว่ามี หรือไม่มี แบบตรวจสอบรายการนิยมใช้ในการประเมินความสนใจของผู้เรียน เจตคติ คุณลักษณะส่วนตัว

2. มาตราส่วนประมาณค่า แตกต่างจากแบบตรวจสอบรายการ คือมาตราประมาณค่าต้องการทราบรายละเอียดยิ่งขึ้นว่ามีอยู่เพียงใด หรือมีในระดับใดเพื่อจัดอันดับคุณภาพในการประมาณค่ากระบวนการ ผลผลิต และวัดคุณลักษณะนิสัยหรือลักษณะทางจิตวิทยา เช่น ความสนใจ ค่านิยม การปรับตัว ความคิดเห็น จะอยู่ในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่าแบบบรรยาย มาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข มาตราส่วนประมาณค่าแบบเส้นหรือกราฟ มาตราส่วนประมาณค่าแบบใช้สัญลักษณ์ และการจัดอันดับ

3. แบบวัดเชิงสถานการณ์ เป็นการจำลองหรือสร้างเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นแล้วให้บุคคลแสดงความรู้สึกว่าตนเองจะกระทำ หรือมีความเห็นอย่างไรต่อสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น โดยปกติแล้วการตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นอาจให้ตอบสนองว่าตัวเขาเองจะทำอย่างไร การตอบอาจจะให้ผู้ตอบเขียน หรือบอกข้อความคิดเห็นของตนเองหรืออาจจะให้เลือกที่กำหนดให้ตอบก็ได้

4. การสังเกต เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในลักษณะของการเฝ้าดู ศึกษาเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของสิ่งที่สังเกต หรือพฤติกรรมของสิ่งที่เราศึกษาอาจเป็น ลักษณะบุคลิกภาพ การใช้คำพูด ภาษาท่าทาง กิจกรรม ทักษะและความสามารถ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

5. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยผู้รวบรวม มีโอกาสพบปะ สนทนากับผู้ให้ข้อมูลโดยตรงและมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนทั้งสองฝ่าย คือผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์จะทำให้ได้ความรู้ ความจริง เกี่ยวกับพฤติกรรม คุณลักษณะ เจตคติ บุคลิกภาพ ท่วงทีวาจา อุปนิสัย ปฏิภาณไหวพริบ นับว่าเป็นวิธีการที่รวบรวมข้อมูลได้ละเอียด ลักษณะการสัมภาษณ์จะเป็นแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เนื่องจากผู้วิจัยจะดำเนินการสร้างแบบวัดทักษะชีวิต เป็นลักษณะของแบบวัดเชิงสถานการณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดในส่วนของวิธีการสร้างเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ. 2552 : 70-72)

หลักและวิธีการสร้างแบบวัดเชิงสถานการณ์ มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการจะวัดให้ชัดเจน

2. เลือกข้อความหรือสถานการณ์ที่มีความยากพอเหมาะกับระดับของผู้เรียน และเนื้อเรื่องหรือสถานการณ์ที่ใช้ถามจะต้องไม่ลำเอียงต่อเด็กกลุ่มใด กลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

3. พยายามเขียนคำถามเพื่อถามตามใจความในเนื้อหา หรือสถานการณ์นั้นตามพฤติกรรม หรือคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด

การเขียนสถานการณ์ มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. สถานการณ์ที่สร้างขึ้น ควรเลือกสถานการณ์ที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นได้จริงๆกับบุคคล หรือกลุ่มตัวอย่างในขณะนั้น

2. ปัญหาในสถานการณ์ที่สร้างขึ้นหรือกำหนดขึ้นควรมีความเข้มข้นหรือความรุนแรงในระดับกลาง ๆ ไม่สร้างความเครียดให้กับผู้ตอบจนเกินไป เพราะหากสร้างปัญหาที่มีความเข้มข้นเกินไปจะทำให้ผู้ตอบไขว้เขวได้

3. สาระสำคัญที่กำหนดให้ในสถานการณ์ จะต้องเพียงพอที่จะให้ผู้สอบตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติในแนวทางที่เหมาะสมได้

การเขียนคำถามมีหลักการดังนี้

1. ไม่ควรถามตรงๆ แต่ควรถามให้เกี่ยวพันอ้างอิงเรื่องราว – สถานการณ์ที่กำหนดไว้ และไม่ควรถามนอกเรื่องที่ไม่ใช่สถานการณ์นั้นมาช่วยตอบ หรือไม่ควรถามในกรณีที่ถ้าไม่มีสถานการณ์นั้นแล้วก็สามารถตอบคำถามนั้นได้

2. ในการเลือกสถานการณ์เพื่อนำมาตั้งคำถาม ควรเลือกเฉพาะเนื้อหาหรือความรู้ที่เป็น ตัวแทนที่มีความสำคัญ ๆ ต่อวิชานั้นมาถาม ไม่ควรนำเรื่องปลีกย่อยหรือรายละเอียดปลีกย่อยของรายวิชามาตั้งเป็นสถานการณ์ และไม่ควรถามด้วยการหลอกล่อให้ผู้ตอบตกหลุมด้วยเรื่องที่ไร้สาระ

3. คำถามที่ใช้อาจมี 2 ลักษณะ คือ

3.1 ถามให้ประเมินสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อตัดสินว่าควร-ไม่ควร , ดี – ไม่ดี ทำ – ไม่ทำ, ถูกต้อง – ไม่ถูกต้อง, ใช้ได้ – ใช้ไม่ได้ และรวมถึงกรณีที่ไม่อาจตัดสินใจได้ด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.2 ถามให้ระบุแนวทางที่ตนเองจะปฏิบัติ ถ้าหากตนเองเป็นบุคคลในสถานการณ์นั้น หรือเป็นผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในสถานการณ์นั้นจะปฏิบัติอย่างไร

4. ตัวเลือกของแบบวัดเชิงสถานการณ์

ตัวเลือกจะบ่งบอกความรู้สึกของผู้ตอบอย่างชัดเจน และสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกซึ่งคำตอบนั้นจะให้คะแนนตามระดับความเข้มข้นของความรู้สึกที่มีต่อเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นๆ

5. เมื่อเขียนสถานการณ์ และข้อคำถามเสร็จแล้วทบทวนว่าสถานการณ์เหมาะสมเป็นปัจจุบันหรือไม่ สาระที่กำหนดไว้เพียงพอที่จะตัดสินใจได้หรือไม่

6. นำแบบวัดไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ตามกรอบแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ที่มีองค์ประกอบของทักษะชีวิต 9 องค์ประกอบ คือด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ด้านความเห็นใจผู้อื่น ด้านความภูมิใจในตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบรูปแบบเชิงสถานการณ์ (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 123-125) ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยการกำหนดคะแนน เป็น 1 , 2 ,3 และ 4 โดยผู้วิจัยได้ยึดกรอบแนวคิดการให้คะแนนของกรมวิชาการ 4 ขั้น (กรมวิชาการ. 2524 : 7) และสร้างแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ตามนิยามเชิงปฏิบัติ

ขั้นที่ 1 ค่านิยมที่ยึดหลักการได้รับผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่

ขั้นที่ 2 ค่านิยมที่ยึดหลักการให้ผู้อื่นในสังคมแคบๆ เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ เช่น ญาติ พี่น้อง และเพื่อนสนิท

ขั้นที่ 3 ค่านิยมที่ยึดหลักการเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่ เช่น ชุมชน ประเทศ

ขั้นที่ 4 ค่านิยมที่ยึดหลักการเพื่อความถูกต้อง ดีงาม เป็นอุดมคติ หรืออุดมการณ์ในจิตใจ

การสร้างแบบวัดทักษะชีวิต ตามนิยามเชิงปฏิบัติ ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นิยามเชิงปฏิบัติการ

1.1 มีความสามารถวิเคราะห์และระบุปัญหา

1.2 มีความสามารถจำแนกหรือเลือกข้อมูล

1.3 มีความสามารถสร้างความเข้าใจและสร้างข้อสรุป

1.4 มีความสามารถตั้งสมมุติฐาน

1.5 มีความสามารถอ้างอิงหรือตัดสินข้อสรุป

2. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวาง ไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ มีความคิดแปลกใหม่

นิยามเชิงปฏิบัติการ

2.1 มีความคิดริเริ่ม

2.2 มีความคิดคล่องแคล่ว

2.3 มีความคิดยืดหยุ่น

2.4 มีความคิดละเอียดลออ

3. ความตระหนักรู้ในตน หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ จุดดี จุดด้อยของตนและรู้ความแตกต่างของตนเองกับผู้อื่น

นิยามเชิงปฏิบัติการ

3.1 มีความสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง

3.2 มีความสามารถจัดการกับความรู้สึกภายในตนเองได้

3.3 มีความสามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง

3.4 มีการรับรู้ในความสามารถและคุณค่าของตนเอง

4. ความเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น มีความเห็นใจผู้อื่น

นิยามเชิงปฏิบัติการ

4.1 มีความสามารถในการเข้าใจและตระหนักรู้ในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

4.2 มีความสามารถในการรับรู้คาดคะเนและตอบสนองความต้องการของผู้อื่น

4.3 มีความสามารถในการส่งเสริมช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเหมาะสม

4.4 มีการให้โอกาสผู้อื่นในวาระต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5. ความภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อตนเองในทางบวก รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ภูมิใจในความสามารถที่ตนเองมีอยู่และนำความสามารถเหล่านี้มาใช้ในทางที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

นิยามเชิงปฏิบัติการ

5.1 มีการรับรู้คุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง

5.2 มีการเปิดใจกว้างยอมรับสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง

5.3 มีความเชื่อมั่นในความสามารถหรือศักยภาพของตนเอง

5.4 มีการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

6. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม กระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ

นิยามเชิงปฏิบัติการ

6.1 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

6.2 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

6.3 การกระทำตามหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

6.4 รักษาทรัพยากร หรือสมบัติของส่วนรวม

7. การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดอีกฝ่าย เพื่อสร้างความเข้าใจ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

นิยามเชิงปฏิบัติการ

7.1 มีความสามารถโน้มน้าวและจูงใจผู้อื่น

7.2 มีความสามารถสื่อความที่ดี

7.3 มีความสามารถสร้างความร่วมมือกับผู้อื่น

7.4 มีความสามารถทำงานเป็นทีม

7.5 มีความสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ

8. การตัดสินใจและการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุ วิเคราะห์ปัญหา และพิจารณาเลือกแนวทางแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

นิยามเชิงปฏิบัติการ

8.1 มีความสามารถรับรู้และเข้าใจปัญหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

8.2 มีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเป็นระบบตามขั้นตอน

8.3 มีความสามารถสรุปผลและประเมินผลการตัดสินใจ

8.4 มีความสามารถแก้ไขปัญหาอย่างยืดหยุ่นและมีสติ

9. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและการจัดการได้อย่างเหมาะสม สามารถผ่อนคลายอารมณ์ และความเครียด

นิยามเชิงปฏิบัติการ

9.1 ความสามารถควบคุมอารมณ์และจัดการกับอารมณ์ของตนเองในเหตุการณ์เฉพาะหน้า

9.2 ความสามารถผ่อนคลายอารมณ์และมีเทคนิคในการคลายเครียด

9.3 ความสามารถในการสร้างแนวคิดหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

3. การสร้างเครื่องมือการวิจัย

3.1 การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คุณภาพของเครื่องมือ หมายถึง คุณลักษณะที่บ่งบอกถึงความสามารถของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย เช่น ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น ความยาก และค่าอำนาจจำแนกและเกณฑ์ปกติในการแปลผลคะแนน เป็นต้น

มีผู้กล่าวถึงการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไว้ดังนี้

ไพศาล วรคำ (2554 : 259) กล่าวว่า การหาคุณภาพของเครื่องมือ เป็นกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งดัชนีหรือตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย คุณสมบัติหรือดัชนีที่บ่งบอกถึงคุณภาพของเครื่องมือที่สำคัญได้แก่ ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น ความยาก และอำนาจจำแนก

คุณภาพของแบบวัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเมื่อมีการสร้างแบบวัดแล้วก็ต้องมีการหาคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อให้ทราบว่าเครื่องมือมีคุณภาพดีเพียงใด สามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์หรือไม่ ในการหาคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตนี้ ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้ คือ ความเที่ยงตรง การหาค่าอำนาจจำแนก ความเชื่อมั่น และเกณฑ์ปกติในการแปลผลของคะแนน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.2 ความเที่ยงตรง (Validity)

3.2.1 ความหมาย

ความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของเครื่องมือวัดทุกชนิด มีนักวัดผลการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552 : 153) ได้นิยามความตรงว่า หมายถึง คุณสมบัติด้านการวัดได้ตรงตามคุณลักษณะที่มุ่งวัด สามารถประมาณค่าได้จากสัดส่วนความแปรปรวนของคะแนนจริงที่ตรงประเด็นกับคุณลักษณะที่มุ่งวัด

เกียรติสุดา ศรีสุข (2552:138) กล่าวว่าความเที่ยงตรงหมายถึง การที่เครื่องมือสามารถวัดได้ ตรงและครบถ้วนในสิ่งที่ต้องการศึกษาหรือตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงสูงจะทำให้ผู้วิจัยสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

ไพศาล วรคำ (2554 : 260) ได้กล่าวไว้ว่า ความเที่ยงตรง หมายถึง ความถูกต้องแม่นยำของเครื่องมือในการวัดสิ่งที่ต้องการจะวัด หรือความสอดคล้อง เหมาะสมของผลการวัดกับเนื้อเรื่อง หรือเกณฑ์ หรือทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะที่มุ่งวัด

จากที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยได้ให้ความหมายของความเที่ยงตรง หมายถึง ความสามารถของแบบวัดทักษะชีวิตที่สามารถวัดได้ตรงตามลักษณะที่วัด

3.2.2 การหาค่าความเที่ยงตรง

ความเที่ยงตรงของเครื่องมือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการวิจัย เพราะถ้าเครื่องมือขาดคุณลักษณะด้านนี้แล้ว ย่อมทำให้การวัดไม่ตรงกับจุดประสงค์ การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบวัดจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เครื่องมือที่มีความตรงเชิงเนื้อหาเครื่องมือนั้นจะมีคำถาม เนื้อหา และสาระตรงตามสิ่งที่เป็นเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการวัดและเป็นไปตามสัดส่วนของความสำคัญในแต่ละเนื้อหาด้วย

2. ความตรงเชิงสัมพันธ์กับเกณฑ์ (Criterion Related Validity) เครื่องมือที่มีความตรงเชิงสัมพันธ์กับเกณฑ์ เครื่องมือนั้นแสดงถึงผลการใช้เครื่องมือทำนายพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์เฉพาะหรือแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของเครื่องมือกับคะแนนการวัดจากเกณฑ์สัมพันธ์ภายนอก (External Criterion) ที่เป็นอิสระ เกณฑ์สัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ เกณฑ์ปัจจุบันกับเกณฑ์อนาคตซึ่งเรียกว่า ความตรงเชิงสภาพ (Concurrent Validity) และความตรงเชิงพยากรณ์ (Predictive Validity)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.1 ความตรงเชิงสภาพ (Concurrent Validity) เครื่องมือที่มีความตรงเชิงสภาพ เครื่องมือนั้นสามารถให้ผลการวัดสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของคุณลักษณะนั้นในขณะนั้น

2.2 ความตรงเชิงพยากรณ์ (Predictive Validity) เครื่องมือที่มีความตรงเชิงพยากรณ์ เครื่องมือนั้นสามารถบ่งบอกผลที่วัดในขณะนั้นได้ถูกต้องตามสภาพที่แท้จริงในอนาคต ในการหาความตรงเชิงพยากรณ์หาโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของเครื่องมือวัดกับคะแนนเกณฑ์สัมพันธ์ซึ่งจะปรากฏในอนาคต

2.3 ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เครื่องมือที่มีความตรงเชิงโครงสร้าง เครื่องมือนั้นสามารถวัดได้สอดคล้องกับโครงสร้างหรือคุณลักษณะตามทฤษฎีของสิ่งนั้น ๆ นั่นคือ ต้องสร้างข้อคำถามให้มีพฤติกรรมต่าง ๆ ตรงตามพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการจะวัด ซึ่งการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง มีหลายวิธีดังนี้
(ไพศาล วรคำ. 2554 : 260-271)

2.3.1) วิธีเทียบกับเครื่องมือมาตรฐานที่วัดในคุณลักษณะเดียวกัน เป็นการหาค่าสหสัมพันธ์ของเครื่องมือที่สร้างขึ้น กับเครื่องมือมาตรฐานโดยใช้สูตร ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Person Product Moment ของข้อมูล

2.3.2 วิธีการหาค่าความสอดคล้องภายในของเครื่องมือวัด จะอาศัยค่าของความสอดคล้องภายในของเครื่องมือวัดโดยไม่ใช้เกณฑ์ภายนอก ซึ่งสามารถพิจารณาจากดัชนีต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) พิจารณาจากดัชนีอำนาจจำแนกรายข้อ เพราะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงถือว่าเป็นทิศทางการวัดเดียวกันกับส่วนรวม ถือว่ามีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างภายในสูง

2) พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนส่วนย่อยภายในตัวของเครื่องมือวัดกับคะแนนรวม

3) พิจารณาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดที่หาด้วยสูตร ความสอดคล้องภายใน เช่น KR-20 และสูตรแอลฟาของครอนบาค ถ้าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นสูงก็แสดงว่ามีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูงด้วย

2.3.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เป็นการหาความ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เที่ยงตรง เชิงโครงสร้างที่ตรงประเด็นมากที่สุด เป็นการจัดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่วัดได้เป็นหมวดหมู่ตามโครงสร้าง ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบก่อนหมุนแกนจะเป็นค่าที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

1) จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ จำแนกได้ดังนี้

1.1) ช่วยตรวจสอบทฤษฎีที่เกี่ยวกับสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1.2) ช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ระหว่างตัวแปร

1.3) วิเคราะห์โครงสร้างเชิงตัวประกอบของตัวแปรที่เป็นเกณฑ์และช่วยบ่งชี้ตัวแปรที่จะเป็นประโยชน์ในสมการถดถอยได้

1.4) เป็นการพิสูจน์ข้อค้นพบของผู้วิจัยกับของบุคคลอื่นโดยใช้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างใหม่กับประชากรกลุ่มเดียวกัน

1.5) เป็นการหาลักษณะของข้อมูลที่ร่วมกันเพื่อลดจำนวนข้อมูลให้น้อยลงแต่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด

1.6) เป็นการช่วยในการสร้างแบบวัดลักษณะต่าง ๆ

2) รูปแบบของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

2.1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ใช้ในการสำรวจข้อมูล กำหนดจำนวนองค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร ที่ผู้วิจัยไม่มีหลักฐานอ้างอิงเพียงพอ สำหรับเป็นกรอบของสมมติฐาน

2.2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confimatory Factor Analysis) เป็นการตรวจสอบองค์ประกอบของลักษณะที่ต้องการวัด โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติ มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้ (ไพศาล วรคำ. 2554 : 271)

2.2.1) กำหนดรายละเอียดรูปแบบขององค์ประกอบของลักษณะที่ต้องการยืนยัน โดยอาศัยทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะนั้นๆ ว่ามีกี่องค์ประกอบ

2.2.2) ศึกษาคุณสมบัติที่จำเป็นในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล เพื่อกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดล และระบุความเป็นไปได้ค่าเดียว

2.2.3) ทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล หรือทำการวิเคราะห์ตามวิธีการของโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งจะได้เมตริกซ์น้ำหนักขององค์ประกอบ เมตริกซ์สัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ เมตริกซ์ซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมขององค์ประกอบส่วนที่เหลือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.24) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูล เป็นการพิจาณาดัชนีต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น การทดสอบไคสแควร์ ดัชนีความกลมกลืน ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว

2.2.5. แปลความหมายของผลการวิเคราะห์และสรุปผลการวิเคราะห์ ถ้าผลที่ได้มีความสอดคล้องระหว่างโมเดลเชิงสมมติฐานที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีกับโมเดลเชิงประจักษ์ ก็เป็นหลักฐานในการยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบของลักษณะที่ต้องการวัด แต่ถ้าไม่มีความสอดคล้องก็ต้องหาแนวทางอธิบายในการปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงแบบวัด ทฤษฎีหรือโมเดล เพื่อทำการตรวจสอบต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การหาความเที่ยงตรง มี 3 ประเภท คือ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้หาค่าความเที่ยงตรงของแบบวัดทักษะชีวิต โดยเลือกความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้าง โดยเลือกรูปแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confimatory Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confimatory Factor Analysis) เป็นการตรวจสอบองค์ประกอบของลักษณะที่ต้องการวัด โดยผู้วิจัยมีองค์ประกอบในเชิงทฤษฎีของลักษณะที่ต้องการวัดที่แน่ชัดอยู่ก่อนแล้ว จากนั้นก็สร้างแบบวัดตามองค์ประกอบเชิงทฤษฎี นำไปวัดกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูง ด้วยโปรมแกรมสำเร็จรูป เช่น LISREL

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ไพศาล วรคำ (2554 : 271) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังนี้

1.1 กำหนดรายละเอียดรูปแบบขององค์ประกอบของลักษณะที่ต้องการยืนยัน โดยอาศัยทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะนั้นๆ ว่ามีกี่องค์ประกอบ

1.2 ศึกษาคุณสมบัติที่จำเป็นในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลเพื่อกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดล และระบุความเป็นไปได้ค่าเดียว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.3 ทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล หรือทำการวิเคราะห์ตามวิธีการของโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งจะได้เมตริกซ์น้ำหนักขององค์ประกอบ เมตริกซ์สัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ เมตริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมขององค์ประกอบส่วนที่เหลือ

1.4 ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูล เป็นการพิจาณาดัชนีต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น การทดสอบไค-สแควร์ ดัชนีความกลมกลืน ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว

1.5 แปลความหมายของผลการวิเคราะห์และสรุปผลการวิเคราะห์ ถ้าผลที่ได้มีความสอดคล้องระหว่างโมเดลเชิงสมมติฐานที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีกับโมเดลเชิงประจักษ์ ก็เป็นหลักฐานในการยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบของลักษณะที่ต้องการวัด แต่ถ้าไม่มีความสอดคล้องก็ต้องหาแนวทางอธิบายในการปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงแบบวัดทฤษฎีหรือโมเดล เพื่อทำการตรวจสอบต่อไป

2. คำศัพท์สำคัญในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เช่น LISREL เป็นต้น การที่จะสามารถวิเคราะห์ข้อมูล จึงจำเป็นต้องรู้คำศัพท์ในการวิเคราะห์ คำศัพท์เหล่านี้เป็นคำศัพท์ที่ใช้อยู่แล้ว ในโมเดลโครงสร้างที่สำคัญ ดังนี้ (เสรี ชัดแย้ม.2547 : 18-20)

2.1 ตัวแปรแฝง (Latent Variables)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน นิยมเรียกว่า องค์ประกอบเป็นตัวแปรวัดค่าโดยตรงไม่ได้ หรือตัวแปรแฝง เพราะผู้วิจัยไม่สามารถวัดหรือสังเกตค่าได้โดยตรง ในโมเดลการวิเคราะห์ตัวแปรแฝงเขียนแทนด้วยตัวอักษรกรีกพิมพ์เล็ก ξ(Xi) ในรูปวงกลมหรือวงรี

2.2 ตัวแปรที่สังเกตได้ (Observed Variable)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันใช้คำว่า ตัวแปรที่สังเกตได้ เมื่อกล่าวถึงข้อคำถามในเครื่องมือ เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถวัดหรือสังเกตอิทธิพลของตัวแปรแฝง (องค์ประกอบ) ได้โดยตรง ต้องวัดหรือสังเกตอิทธิพลของตัวแปรแฝงจากพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล เช่น คะแนนที่ได้จากแบบวัด และเรียกว่าตัวแปรที่สังเกตได้ว่า ตัวบ่งชี้ เพราะว่าสามารถชี้บ่งถึงความมีอยู่จริงของตัวแปรแฝงได้ ในโมเดลการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้เขียนแทนด้วยอักษรโรมันพิมพ์ใหญ่ X ลงในรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.3 เศษเหลือ (Residuals)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันใช้คำว่า เศษเหลือ เมื่อกล่าวถึงคะแนนเศษเหลือหรือความคลาดเคลื่อนในการวัด ตามหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบเศษเหลือหมายถึง องค์ประกอบเฉพาะ เพราะในกระบวนการวัดผู้วิจัยทำให้เศษเหลือเป็นค่าเดียวและไม่สัมพันธ์กับตัวแปรแฝง เศษเหลือจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรสังเกตได้ ในโมเดลการวิเคราะห์เศษเหลือ เขียนแทนด้วยตัวอักษรกรีกตัวพิมพ์เล็ก δ (Delta)

2.4 พารามิเตอร์ (Parameter)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสามารถประมาณค่าความสัมพันธ์ระหว่างพารามิเตอร์หรือตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดลและค่าเศษเหลือได้ทุกค่า เนื่องจากตามทฤษฎีแล้วตัวแปรแฝงสัมพันธ์กันหรือความคลาดเคลื่อนในการวัดสัมพันธ์กันได้ นอกจากนี้การตั้งสมมติฐานว่าตัวแปรสังเกตได้ตัวใดเป็นตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบใดก็ได้ ความสัมพันธ์เหล่านี้เชื่อมโยงกันเป็นโครงสร้างเชิงเส้นตรงในโมเดลองค์ประกอบใช้ตัวอักษรกรีกจำแนกประเภทของพารามิเตอร์ตามเส้นทางโมเดล เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง 2 ตัว แทนด้วยพารามิเตอร์ที่ใช้สัญลักษณ์ ϕ เรียกว่า phi การกำหนดค่าสำหรับเมตริกซ์พารามิเตอร์ ดังแสดงในตารางที่ 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 2 เมตริกซ์พารามิเตอร์ในการกำหนดรูปแบบและค่า

ชื่อ	สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์	ชื่อทาง LISREL	สัญลักษณ์ทางพารามิเตอร์	ขนาดของเมทริกซ์	รูปแบบที่เป็นไปได้	รูปแบบที่กำหนด	สถานนะที่กำหนด
Lamb-Y	Λ_y	LY	$\lambda^{(y)}$	NY×NE	ID,IZ,ZI, DI,FU	FU	FI
Lamb-X	Λ_x	LX	$\lambda^{(x)}$	NX×NK	ID,IZ,ZI, DI,FU	FU	FI
Beta	B	BE	β	NE×NE	ZE,SD,FU	ZE	FI
Gamma	Γ	GA	γ	NE×NK	ID,IZ,ZI, DI,FU	FU	FR
Phi	ϕ	PH	ϕ	NK×NK	ID,DI,ST	SY	FR
Psi	Ψ	PS	ψ	NE×NE	ZE, DI, SY	DI	FR
Theta-Epsilon	Θ_ε	TE	$\theta^{(\varepsilon)}$	NY×NY	ZE, DI, SY	DI	FR
Theta-Delta	Θ_δ	TD	$\theta^{(\delta)}$	NX×NX	ZE, DI, SY	DI	FR

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่มา : ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ (2548 : 1)

3. การประเมินความสอดคล้องของโมเดล

ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ (2543 : 28) กล่าวว่า ส่วนที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม LISREL คือการประเมินความสอดคล้องและการปรับแก้โมเดลให้เหมาะสมการประเมินความสอดคล้องโดยการประมาณค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดล ดังนี้ (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2543 : 28 ; นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 54-59)

3.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi – square Statistics) เป็นค่าสถิติใช้ทดสอบสมมติฐานความสอดคล้อง ถ้าค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าสูงมากจนมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าโมเดลไม่สอดคล้อง และถ้าค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าน้อยมากจนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าโมเดลสอดคล้อง

3.2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index ; GFI) ค่าดัชนี GFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 และเป็นค่าที่ไม่ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ถ้าหากค่าดัชนี GFI มีค่ามากกว่า 0.9 และเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.3 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index ; AGFI) เมื่อนำค่าดัชนี GFI มาปรับแก้โดยคำนึงถึงขนาดขององศาความเป็นอิสระ (Degree of freedom ; df) ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าดัชนี AGFI ซึ่งจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 ถ้ามีค่ามากกว่า 0.9 และเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.4 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (Root Mean Squared Residual ; RMR ค่าดัชนี RMR เป็นดัชนีใช้เปรียบเทียบระดับความสอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลสองโมเดลเฉพาะกรณีที่เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ค่าดัชนี RMR มีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.05 หรือเข้าใกล้ 0 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.5 ค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่าง โดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation ; RMSEA) ค่าดัชนี RMSEA เป็นค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ มีลักษณะการประมาณค่าเช่นเดียวกับค่าดัชนี RMR คือมีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.05 หรือเข้าใกล้ 0 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง

3.3 อำนาจจำแนก(Discrimination)

3.3.1 ความหมาย

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 299-309) ได้กล่าวถึงค่าอำนาจจำแนกไว้ว่า อำนาจจำแนก หมายถึง ความสามารถในการแยกลักษณะของคน 2 กลุ่มได้นั่นคือ คนที่ได้คะแนนสูง แปลว่ามีคุณลักษณะนั้นมาก ส่วนคนที่มีคะแนนต่ำแปลว่า เป็นคนไม่มีคุณลักษณะนั้นหรือมีน้อย

บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 83) ได้กล่าวไว้ว่า อำนาจจำแนก หมายถึงประสิทธิภาพในการจำแนกผู้สอบออกเป็นกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำ

ไพศาล วรคำ (2554 : 294) ได้ให้ความหมายของอำนาจจำแนกไว้ว่า เป็นคุณลักษณะของข้อสอบหรือข้อคำถามที่สามารถแยกปริมาณของคุณลักษณะที่ต้องการวัดที่มีอยู่แต่ละบุคคลได้

จากที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยได้ให้ความหมายของค่าอำนาจจำแนก หมายถึงความสามารถของข้อคำถามในแบบวัดทักษะชีวิตที่สามารถแยกบุคคลที่มีทักษะชีวิตต่ำออกจากบุคคลที่มีทักษะชีวิตสูงได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.3.2 การหาค่าอำนาจจำแนก

การหาค่าอำนาจจำแนกมีหลายวิธีตามลักษณะของเครื่องมือดังนี้

1. ค่าสหสัมพันธ์แบบ Point Biserial เป็นการประยุกต์การหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแบ่งสองแท้ (True Dichotomous) ที่เรียกว่า Point Biserial Correlation Coefficient มาใช้ในการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมเนื่องจากลักษณะของคะแนนรายข้อนั้นมีค่าสองค่า คือ 0 และ 1 ซึ่งเป็นลักษณะของตัวแปรแบ่งสอง (ไพศาล วรคำ. 2554 : 299)

2. การหาค่าอำนาจจำแนกของข้อมูลที่มีคะแนนมากกว่า 1 หลักการคือ วิธีการที่พยายามหาความแตกต่างของคะแนนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ กลุ่มละ 25% หรือ 27% หรือ 33% หรือ 50% ว่าทำข้อนั้น ๆ แล้วได้คะแนนเป็นไปตามความจริงหรือไม่ สูตรที่ใช้ในการหาค่าอำนาจจำแนกแบบที คือ สูตร t-test (ไพศาล วรคำ. 2554 : 303) โดยมีสูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S^2{}_H + S^3{}_L}{N}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนกของทดสอบ

$\bar{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนนสูง

$\bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ

$S_H{}^2$ แทน ความแปรปรวนของกลุ่มที่ได้คะแนนสูง

$S_L{}^2$ แทน ความแปรปรวนของกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบทดสอบในแต่ละกลุ่ม

3. การหาค่าอำนาจจำแนกโดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation : $r_{xy'}$) ในกรณีตัวเลือกเป็นคะแนนแบบช่วงที่เท่ากัน เช่น 1,2,3 หรือ 1,2,3,4 เป็นการหาค่าอำนาจจำแนกตามแนวคิดที่ว่า ข้อสอบหรือข้อคำถามแต่ละข้อที่สามารถแยกบุคคลออกตามปริมาณของคุณลักษณะที่ต้องการวัด ค่าคะแนนในข้อนั้นจะสัมพันธ์กับผลรวมคะแนนที่วัดคุณลักษณะนั้น การหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน X ของข้อนั้น กับคะแนนรวมที่หักคะแนนข้อนั้นออก Y' จึงสามารถบ่งบอกอำนาจจำแนกขอข้อสอบนั้นได้ คำนวณได้จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

$$r_{xy'} = \frac{n\sum XY' - \sum X \sum Y'}{\sqrt{\left[n\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2\right]\left[n\sum Y'^2 - \left(\sum Y'\right)^2\right]}}$$

เมื่อ $r_{xy'}$ แทน ค่าอำนาจจำแนก

X แทน คะแนนรายข้อ

Y' แทน คะแนนรวมที่หักคะแนนข้อนั้นออกแล้ว

$Y' = Y - X$ เมื่อ Y เป็นคะแนนรวม

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การหาค่าอำนาจจำแนกสามารถหาได้หลายวิธี คือ ค่าสหสัมพันธ์แบบ Point Biserial หาค่าอำนาจจำแนกโดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation : $r_{xy'}$) หาค่าอำนาจจำแนก จากสูตรของวิทนีย์และซาเบอร์สและการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดทักษะชีวิตโดยการใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Item Total Correlation : $r_{xy'}$)

3.4 ความเชื่อมั่น (Reliability)

3.4.1 ความหมาย

ในการหาความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิต ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นไว้ ดังนี้

อนาสตาซี (Anastasi. 1968 : 105) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นเป็นความคงที่ของคะแนนที่ได้รับจากการสอบวัดบุคคลคนเดียวกัน แต่ต่างเวลา ต่างโอกาสกัน

บุญเลิศ ภิญโญอนันตพงษ์ (2545 : 198) กล่าวว่า ความเชื่อมั่น หมายถึง ระดับของความสอดคล้องของผลการวัดหรือคำตอบของนักเรียนที่ได้จากการตอบคำถามเดียวกันสองครั้ง การตอบคำถามที่คล้ายคลึงกันสองคำถามในเวลาเดียวกันหรือในช่วงเวลาที่ต่างกัน หรือการตรวจให้คะแนนคำตอบเดียวกันของผู้ตรวจสองคนหรือมากกว่าสองคน

ไพศาล วรคำ (2554 : 272) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นว่า เป็นความคงที่ของผลที่ได้จากการวัดด้วยเครื่องมือชุดใด ชุดหนึ่งในการวัดหลาย ๆ ครั้ง

จากที่กล่าวมาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นว่า ความเชื่อมั่นเป็นความคงที่ของคะแนนสามารถให้ผลการวัดที่แน่นอนเมื่อมีการวัดซ้ำอีก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.4.2 การหาความเชื่อมั่น

วิธีการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ดังนี้

1) ความเชื่อมั่นแบบความคงที่ของคะแนน (Stability Reliability) คือ การหาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ที่ทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเดิม ด้วยเครื่องมือฉบับเดิม แล้วนำคะแนนมาหาความสัมพันธ์โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

2) ความเชื่อมั่นโดยใช้ความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Reliability) เป็นการหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียว สอบครั้งเดียว มีวิธีการ ดังนี้

2.1) วิธีการของ (Kuder-Richardson Procedure) วิธีการนี้เป็นวิธีที่วัดองค์ประกอบร่วมกันของคะแนนแต่ละข้อ โดยการให้คะแนนเป็น 0 และ 1

2.2) วิธีการของครอนบาค (Cronbach Alpha Procedure) เป็นวิธีการที่พัฒนามาจากสูตรของคูเดอร์- ริชาร์ดสัน แต่การให้คะแนนมากกว่า 0 และ 1

3) ความเชื่อมั่นที่มีผู้ให้คะแนนมากกว่า 1 คน เป็นการหาความเชื่อมั่นโดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียว ทดสอบเพียงครั้งเดียว และมีผู้ตรวจให้คะแนนมากกว่า 1 คน

4) ความเชื่อมั่นจากการแบ่งส่วนย่อยของแบบวัด อาจแบ่งข้อสอบเป็นส่วนย่อย ๆ ซึ่งส่วนย่อยจะมีจำนวนข้อสอบไม่เท่ากันหรือเท่ากัน แต่จะวัดเนื้อหาเดียวกัน

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การหาค่าความเชื่อมั่นสามารถหาได้ 3 วิธี ประกอบด้วยความเชื่อมั่นแบบความคงที่ของคะแนน ความเชื่อมั่นที่ได้จากการวัดจากข้อสอบสองฉบับและความเชื่อมั่นโดยใช้ความสอดคล้องภายใน ซึ่งผู้วิจัย หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิต โดยการหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ความสอดคล้องภายในวิธีการของครอนบัค (Cronbach Alpha Procedur)

3.5 การสร้างเกณฑ์ปกติ (Norm)

3.5.1 ความหมายของเกณฑ์ปกติ

ในการศึกษาความหมายเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึง ความหมายของเกณฑ์ปกติ (Norm) ไว้โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539 : 313) ได้กล่าวว่า เกณฑ์ปกติ หมายถึง ข้อเท็จจริงทางสถิติที่บรรยายการแจกแจงของคะแนนจากประชากรที่นิยามไว้เป็นอย่างดีแล้ว

ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ (2548 : 182) ได้ให้ความหมายของเกณฑ์ปกติ ว่าเป็นข้อเท็จจริงทางสถิติที่บรรยายการแจกแจงของคะแนนจากประชากรที่นิยามไว้เป็นอย่างดีแล้ว และเป็นคะแนนที่บอกระดับความสามารถของผู้สอบว่าอยู่ในระดับใดของกลุ่มประชากร แต่ในทางปฏิบัติประชากรที่นิยามไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดีของประชากร แต่ต้องมีจำนวนที่มากพอที่จะเป็นตัวแทนของประชากร ไม่อย่างนั้นเกณฑ์ปกติก็ไม่น่าเชื่อ

สมนึก ภัททิยธนี (2553 : 269) ได้ให้ความหมายของเกณฑ์ปกติว่า เป็นข้อเท็จจริงทางสถิติที่บรรยายการแจกแจงของคะแนนจากประชากรที่นิยามไว้เป็นอย่างดี และเป็นคะแนนตัวที่จะบอกระดับความสามารถของผู้เข้าสอบว่าอยู่ระดับใดของกลุ่มประชากร แต่ต้องมีคะแนนที่มากพอที่จะเป็นตัวแทนของประชากร ไม่อย่างนั้นเกณฑ์ปกติก็จะเชื่อถือไม่ได้

จากความหมายที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของเกณฑ์ปกติว่าเป็นข้อเท็จจริงทางสถิติที่บรรยายการแจกแจงของคะแนนจากประชากรที่นิยามไว้เป็นอย่างดี และเป็นคะแนนตัวที่จะบอกระดับความสามารถของผู้เข้าสอบว่าอยู่ระดับใดของกลุ่มประชากร และต้องเป็นตัวแทนของประชากรที่เชื่อถือได้

3.5.2 หลักเกณฑ์ในการสร้างเกณฑ์ปกติ มี 3 ประการ ดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 269) ดังนี้

1. ความเป็นตัวแทนที่ดี กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้สร้างเกณฑ์ปกติเกิดจากการสุ่มที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ในการสุ่มตัวอย่างประชากรที่นิยมทำได้หลายวิธี เช่น การสุ่มอย่างง่าย สุ่มแบบเป็นระบบ สุ่มแบบแบ่งชั้น หรือสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ทั้งนี้ต้องเลือกสุ่มตามความเหมาะสมโดยการพิจารณาประชากรเป็นสำคัญ

2. มีความเที่ยงตรง เมื่อนำคะแนนสอบไปเทียบกับเกณฑ์ปกติที่ทำไว้แล้ว สามารถแปลความหมายได้ตรงกับความเป็นจริง ความสอดคล้องของคะแนนการสอบกับเกณฑ์ปกติตามความเป็นจริงจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการแปลความหมายของคะแนนการสอบแต่ละครั้ง

3. มีความทันสมัย เกณฑ์ปกติขึ้นอยู่กับความสามารถของประชากรกลุ่มนั้น การพัฒนามีอยู่ตลอดเวลา เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม อาหารการกิน สิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้คนเก่งหรือ อ่อนได้ ดังนั้นเกณฑ์ปกติที่เคยศึกษาไว้นานแล้วหลายปี อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง จึงต้องสร้างขึ้นมาใหม่ให้ทันสมัย โดยทั่วไปแล้วเกณฑ์ปกติควรเปลี่ยนทุก ๆ 5 ปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.5.3 ชนิดของเกณฑ์ปกติ

เกณฑ์ปกติแบ่งได้ตามลักษณะของประชากรและตามลักษณะของการใช้สถิติเปรียบเทียบดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 :271-272)

1. แบ่งชนิดตามลักษณะของประชากร แบ่งได้ดังนี้

1.1 เกณฑ์ปกติระดับชาติ (National Norms) การสร้างเกณฑ์ปกติระดับชาตินั้นใช้ประชากรที่นิยามไว้มากมายทั่วประเทศเช่นหาเกณฑ์ปกติวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ต้องสร้างเกณฑ์ปกติจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั่วประเทศ จำนวนนักเรียนที่จะต้องหาจึงมีจำนวนมาก

1.2 เกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น (Local Norms) เป็นการสร้างเกณฑ์ปกติระดับเล็กลงมา เช่น ระดับจังหวัด หรือระดับอำเภอ เป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบคะแนนของผู้สอบกับคนทั้งจังหวัดหรือทั้งอำเภอ

1.3 เกณฑ์ปกติของโรงเรียน (School Norms) โรงเรียนบางแห่งมีขนาดใหญ่นักเรียนแต่ละชั้นเรียนมีจำนวนมากเมื่อสร้างแบบทดสอบแต่ละวิชาของแต่ละระดับชั้นได้ดีมีคุณภาพแล้วจะสร้างเกณฑ์ปกติของโรงเรียนก็ได้ กรณีสร้างเกณฑ์ปกติของโรงเรียนเดียว หรือในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน เรียกว่า เกณฑ์ปกติของโรงเรียน ใช้ประเมินเปรียบเทียบนักเรียนแต่ละคนกับนักเรียนส่วนรวมของโรงเรียน และใช้ประเมินการพัฒนาของโรงเรียนได้ด้วย โดยพิจารณาจากผลการสอบแต่ละปีว่าเด่นหรือด้อยกว่าปีที่สร้างเกณฑ์ปกติเอาไว้

2. แบ่งชนิดตามลักษณะของการใช้สถิติเปรียบเทียบ แบ่งได้ดังนี้

2.1 เกณฑ์ปกติเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Norms) เกณฑ์ปกติแบบนี้สร้างจากคะแนนดิบที่มาจากประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดี แล้วดำเนินการตามวิธีการสร้างเกณฑ์ปกติทั่วไปเมื่อหาค่าเปอร์เซนต์ไทล์เสร็จก็หยุดแค่นั้น เกณฑ์ปกติแบบนี้เป็นคะแนนจัดอันดับเท่านั้น จะนำไปบวกลบกันไม่ได้ แต่สามารถเปรียบเทียบและแปลความหมายได้ เช่น เด็กคนหนึ่งสอบได้ 25 คะแนน ได้เทียบกับเกณฑ์ปกติตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 80 แสดงว่าถ้ามีคนเข้าสอบ 100 คน เด็กคนนี้มีความสามารถเหนือกว่าคนอื่นอยู่ 80 คน (เขาอ่อนกว่าคนอื่นเพียง 20 คน)

2.2 เกณฑ์ปกติคะแนนที (T – score Norms) เป็นคะแนนมาตรฐานที่สามารถนำมาบวกลบและหาคะแนนเฉลี่ยได้ มีความเหมาะสมในการแปลความหมาย คือ มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 100 มีค่าเฉลี่ย 50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10 เรียกคะแนนชนิดนี้ว่า คะแนน T ปกติ (Normalized T – score)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.3 เกณฑ์ปกติสเตไนน์ (Stanine Norms) คะแนนแบบนี้เป็นคะแนนมาตรฐานชนิดหนึ่ง แต่มีค่าเพียง 9 ตัว (Standard Nine Point) คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 5 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประมาณ 2 คะแนน แต่ละสเตไนน์จะถูกกำหนดตามอัตราส่วนร้อยละของการแจกแจงโค้งปกติ ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การกำหนดอัตราส่วนร้อยละของการแจกแจงโค้งปกติ

สเตไนน์ที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ร้อยละของจำนวนคนที่อยู่ในสเตไนน์	4	7	12	17	20	17	12	7	4

2.4 เกณฑ์ปกติตามอายุ (Age Norms) แบบทดสอบมาตรฐานบางอย่างหาเกณฑ์ปกติตามอายุ เพื่อดูพัฒนาการในเรื่องเดียวกันว่า อายุต่างกันจะมีพัฒนาการอย่างไร หรืออายุเท่ากันจะมีพัฒนาการต่างกันหรือไม่

2.5 เกณฑ์ปกติตามระดับชั้น (Grade Norms) เป็นการหาเกณฑ์ปกติตามระดับชั้นในโรงเรียน แบบทดสอบที่จะทำเกณฑ์ปกติชนิดนี้ได้ต้องเป็นเนื้อหาเดียวกัน วิชาที่นิยมสร้างเกณฑ์ปกติชนิดนี้มักจะเป็นวิชาพื้นฐาน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ แบบวัดความรู้ความสามารถที่ค่อนข้างกว้างขวาง เช่น คำศัพท์ที่ครอบคลุมตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 แล้วหาดูว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะได้กี่คะแนน ปีที่ 2 ได้กี่คะแนนไปเรื่อย ๆ จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้กี่คะแนน ก็จะเป็นคะแนนปกติของชั้นนั้น ๆ

สุชีรา ภัทรายุควรรตน์ (2546 : 107) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ปกติไว้ว่า การทดสอบจะควบคู่กับการประเมิน ภายหลังการทดสอบจะนำคะแนนที่ได้ไปตีความหมายใหม่ต่อไป กรอบแนวคิดของการประเมินผลแบบอิงกลุ่ม กำหนดไว้ว่า คะแนนจากการทดสอบจะมีความหมายก็ต่อเมื่อ คะแนนของผู้รับการทดสอบได้รับการแปลงให้อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐานแบบใดแบบหนึ่ง แล้วทำการเปรียบเทียบกับกลุ่ม กลุ่มที่จะใช้เป็นเกณฑ์เพื่อทำการเปรียบเทียบนี้คือเกณฑ์ปกติที่สร้างขึ้น เกณฑ์ปกตินี้จะถูกสร้างขึ้นเป็นคะแนนมาตรฐานจากกลุ่มประชากรเป้าหมายที่มีขนาดใหญ่ กลุ่มประชากรเป้าหมายกลุ่มนี้จะทำการคัดเลือกด้วยความระมัดระวัง โดยต้องมีความหลากหลายหรือลักษณะที่กระจายในหลาย ๆ ตัวแปร เช่น กระจายตามตัวแปรเพศ อายุ เชื้อชาติ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น โดยจะใช้ความรู้ของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) เข้ามาเกี่ยวข้องนั่นเอง กล่าวคือ เลือกตัวอย่างแบบสุ่ม (Random) ปราศจากความลำเอียง (Unbiased) และมีความเป็นตัวแทน (Representative Ness) รวมทั้งนิยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ใช้ตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าว มาเป็นตัวแปรแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) หลังจากนั้นก็จะทำการสุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดสอบด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสุ่มนี้ จะได้รับการดำเนินการทดสอบจากแบบทดสอบที่ต้องการนำไปใช้ นำคะแนนดิบที่ได้ไปทำการแปลงให้เป็นคะแนนมาตรฐานแบบใดแบบหนึ่ง เพื่อใช้สำหรับการเปรียบเทียบต่อไป และนอกจากนี้ สุชีรา ภัทรายุควรรตน์ (2546 : 108 – 128) กล่าวว่า เกณฑ์ปกติสามารถแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้แบ่งซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. แบ่งตามความเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์

1.1 เกณฑ์ปกติภายในชั้นเรียน (Classroom Norms) เกณฑ์ปกติภายในชั้นเรียนเกี่ยวข้องกับการวัดทางการศึกษา ใช้กับแบบทดสอบที่ครูผู้สอนทำการสร้างขึ้นใช้ภายในชั้นเรียนเท่านั้น แล้วทำการแปลงเป็นคะแนนมาตรฐาน ทำการเปรียบเทียบกับกลุ่มนักเรียนภายในชั้นเรียนเท่านั้น

1.2 เกณฑ์ปกติภายนอก ได้แก่

1.2.1 เกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น (Local Norms) สร้างขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างประชากรในท้องถิ่น การใช้และการตีความหมาย จึงจำกัดเฉพาะการเปรียบเทียบภายในท้องถิ่นนั้น ๆ

1.2.2 เกณฑ์ปกติระดับภาค (Regional Norms) สามารถใช้อ้างอิงได้กว้างขึ้น เนื่องจากกำหนดการสร้างจากกลุ่มตัวอย่างประชากรในระดับภาค จึงใช้ในการเปรียบเทียบและแปลความหมายคะแนนในระดับภาค

1.2.3 เกณฑ์ปกติระดับชาติหรือระดับประเทศ สร้างขึ้นโดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งประเทศ เกณฑ์ปกติประเภทนี้จึงใช้ในการเปรียบเทียบและตีความหมายคะแนนในระดับประเทศ

2. แบ่งตามลักษณะกลุ่มที่ใช้เปรียบเทียบ

2.1 เกณฑ์ปกติแบ่งตามกลุ่มอายุ สร้างขึ้นตามแต่ระดับอายุที่แตกต่างกัน แล้วนำ ไปใช้เปรียบเทียบกับคนในระดับอายุเดียวกัน โดยทั่วไปแบบทดสอบทางจิตวิทยาที่วัดระดับเชาว์ปัญญาหรือวัดความสามารถอื่นๆ จะใช้เกณฑ์ปกติแบบนี้

2.2 เกณฑ์ปกติแบ่งตามชั้นเรียน จะใช้ระดับชั้นเรียนเป็นเกณฑ์ซึ่งจะไม่สนใจระดับอายุ ดังนั้นเด็กที่อยู่ต่างชั้นจะถูกนำไปใช้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ต่างกันตามระดับชั้นเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. แบ่งตามประเภทของการแปลงคะแนน การแปลงคะแนนเพื่อทำเป็นเกณฑ์ปกติเพื่อเปรียบเทียบภายในกลุ่มที่มีนักวัดผลนิยมใช้กันนั้น มีอยู่ 2 ประเภท คือ

เกณฑ์ปกติแบบเปอร์เซ็นต์ไทล์ คะแนนจากการทดสอบ จะอยู่ในรูปของคะแนนดิบ (Raw Score) นักวัดผลนิยมทำการปรับให้เป็นคะแนนมาตรฐานในรูปของคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์

ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) หมายถึง ตำแหน่งที่บอกให้ทราบว่า มีข้อมูลอยู่กี่ส่วนจากร้อยส่วน ที่มีค่าน้อยกว่าคะแนน ณ ตำแหน่งนั้น เช่น นาย ก. ทำคะแนนจากแบบวัดเชาว์ปัญญาฉบับหนึ่งได้คะแนน 109 คะแนน ซึ่งตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 60 ดังนั้น ตีความได้ว่า จากจำนวนผู้เข้ารับการทดสอบเชาว์ปัญญา 100 คน มี 60 คน ที่สอบได้คะแนนต่ำกว่า 109 คะแนน ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์จัดว่าเป็นคะแนนมาตรฐานที่อยู่ในมาตรวัดจัดอันดับที่ (Ordinal Scales)

ขั้นตอนการคำนวณ

1. เรียงลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำ (หรือเรียงจากต่ำไปสูง)
2. หาความถี่สะสม (CF)
3. หาความถี่สะสมที่แท้จริง โดยเอาความถี่สะสมที่อยู่ใต้รวมกับอีกครึ่งหนึ่งของความถี่สะสมในชั้นนั้น ๆ
4. รวมจำนวนผู้ทดสอบทั้งหมด
5. คำนวณคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ตามสูตร
6. นำค่าร้อยละ หรือ เปอร์เซ็นต์ที่คำนวณได้จากข้อ 5 อ่านค่าคะแนนจากตารางคะแนนที (Normalized T - Score) เพื่อหาตำแหน่งคะแนนมาตรฐานและแปลงค่าของเปอร์เซ็นต์เป็นคะแนนมาตรฐานทีปกติ ในกรณีที่ได้ค่าไม่ตรงกันใช้ให้ค่าใกล้เคียง

3.2. เกณฑ์ปกติแบบคะแนนมาตรฐาน (Standard Score Norms)

คะแนนมาตรฐาน หมายถึง ระยะห่างจากค่าเฉลี่ยของแต่ละบุคคลในรูปของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการแจกแจงคะแนน

3.2.1 คะแนนมาตรฐานซี (Z - Score)

คะแนนซี คือ การแปลงคะแนน ซึ่งทำให้ทราบว่า จำนวนที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่คะแนนดิบอยู่สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คะแนนมาตรฐานซีมีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์ (0) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 1 และมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.2.2 คะแนนมาตรฐานที (T – Score)

คะแนนที เป็นคะแนนมาตรฐานที่แปลงมาจากคะแนนมาตรฐานซี เนื่องจากค่าจากการคำนวณคะแนนมาตรฐานซีให้ทั้งค่าบวกและลบ จึงอาจทำให้มีความสับสนในการตีความหมายของค่าที่ได้ ดังนั้นในการปฏิบัติจึงนิยมแปลงให้เป็นคะแนนมาตรฐานที ซึ่งให้ค่าเป็นบวกอย่างเดียว คะแนนมาตรฐานทีมีค่าเฉลี่ยเป็น 50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 10 สูตรในการคำนวณต้องทราบค่าคะแนนซีก่อน

สูตร $T = 50 + 10Z$

3.2.3 คะแนนมาตรฐานสเตไนน์

คะแนนมาตรฐานสเตไนน์ (Stanine Scale) มาจากคำว่า "Standardnine" มีกำเนิดจากโครงการของกองทัพอากาศสหรัฐ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ตามโครงการดังกล่าวมีการใช้แบบสอบถามความสามารถหลายฉบับ จึงได้คิดวิธีให้แต่ละวิชาเป็นตัวเลขหลักเดียว เพื่อจะได้บันทึกลงในบัตรบันทึกของ IBM ใช้เพียงคอลัมน์เดียว นักจิตวิทยาจึงได้คิดคะแนนมาตรฐานสเตไนน์ เพื่อใช้ในโครงการดังกล่าว โดยมีหลักการว่าการแจกแจงของคะแนนสอบให้มีการกระจายเป็นโค้งปกติ ซึ่งต้องการแบ่งกลุ่มผู้ได้คะแนนทั้งหมดเป็น 9 กลุ่ม โดยผู้ให้คะแนนสูงสุดเป็น 9 และต่ำสุดเป็น 1

3.5.4 วิธีสร้างเกณฑ์ปกติ

1. วิธีเขียนกราฟจากคู่อันดับ โดยการเขียนกราฟจากคู่อันดับ ระหว่างคะแนนสอบกับคะแนนมาตรฐาน T ปกติ

2. โดยอาศัยสมการพยากรณ์ โดยการพิจารณาคะแนนสอบและคะแนนมาตรฐาน T ปกติ แต่ละคู่ มีลักษณะเป็นคู่อันดับที่มีความสัมพันธ์กันสูง เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบและคะแนน T ปกติ ที่เป็นสมการเส้นตรงได้ดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 272)

$$Tc = a + bx \qquad \text{..... (1)}$$

เมื่อ

$$b = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{N\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2} \qquad \text{..... (2)}$$

และ

$$a = \overline{Y} - b\overline{X} \qquad \text{..... (3)}$$

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เมื่อ N แทน จำนวน X (คะแนนสอบ)

Tc แทน คะแนน T ปกติ ที่คำนวณจากสมการเส้นตรงอยู่ในรูปฟังก์ชันของคะแนนสอบ

a แทน ตำแหน่งที่เส้นตรงตัดแกน Y

b แทน ความชันของเส้นตรง (ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย หรือการพยากรณ์

X แทน คะแนนสอบ

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบ

Y แทน คะแนนมาตรฐาน T ปกติ

$\overline{Y}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนมาตรฐาน T ปกติ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยใช้หลักการสร้างเกณฑ์ปกติโดยการคำนวณตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ จากคะแนนดิบ เทียบกับคะแนนมาตรฐานทีปกติ และคำนวณหาค่า คะแนน T ปกติ โดยอาศัยสมการพยากรณ์ โดยใช้สูตรการหาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 266)

$$PR = \left(cf + \frac{1}{2}f\right)\frac{100}{N}$$

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เมื่อ PR แทน ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์

f แทน ความถี่ของคะแนน

cf แทน ความถี่สะสม

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3.5.5 ขั้นตอนการสร้างเกณฑ์ปกติ (Nroms) โดยอาศัยสมการพยากรณ์

การแปลงคะแนนดิบให้เป็นคะแนน T ปกติ มีขั้นตอนดังนี้

1) สร้างตารางแจกแจงความถี่ โดยเรียงคะแนนจากมากไปน้อย แล้วนำคะแนนของนักเรียนแต่ละคนมาลงรอยขีด (Tally)

2) หาค่า f และ cf

3) หาค่า $cf + \frac{1}{2}f$ (จะหาค่า $cf + \frac{1}{2}f$ ของชั้น ต้องใช้ค่า cf ที่อยู่ก่อนชั้นนั้น แต่ใช้ค่า f ของชั้นนั้น

4) เอาค่า $cf + \frac{1}{2}f$ ไปคูณด้วย $\frac{100}{N}$ ได้เป็น $\left(cf + \frac{1}{2}f\right)\frac{100}{N}$ ค่าที่ได้เรียกว่า ตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ (Percentile Rank = PR) แสดงถึงค่าของพื้นที่ใต้โค้งการแจกแจงซึ่งมีค่าทั้งหมดเป็น 1 หรือ 100 %

5) นำค่า $\left(cf + \frac{1}{2}f\right)\frac{100}{N}$ หรือ PR ที่ได้ ไปเทียบเป็นค่า T จากตารางเทียบตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางเทียบตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์เป็นคะแนนมาตรฐาน T ปกติ

T	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	.003	.004	.007	.011	.016	.023	.034	.04	.069	.097
2	.13	.19	.26	.35	.47	.62	.82	1.07	1.39	1.79
3	2.28	2.87	3.59	4.46	5.48	6.68	8.08	9.68	11.51	13.57
4	15.87	18.41	21.19	24.20	27.43	30.85	34.46	38.21	42.07	46.02
5	50.0	53.98	57.93	61.79	65.54	69.15	72.57	75.80	78.81	81.59
6	84.13	86.43	88.49	90.32	91.92	93.32	94.52	95.54	96.41	97.13
7	97.72	98.21	98.61	98.93	99.18	99.38	99.53	99.65	99.74	99.81
8	99.865	99.903	99.931	99.952	99.966	99.977	99.984	99.989	99.993	99.995

ที่มา : สมนึก ภัททิยธนี (2553 : 266)

วิธีเทียบเปอร์เซ็นต์ไทล์เป็นคะแนนมาตรฐาน T ปกติ

1. ตารางเทียบตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (PR) เป็นคะแนน T ปกติ ข้างต้นนี้เป็นตารางที่ปรับรูปแบบมาจากตารางการเปลี่ยนค่าเปอร์เซนต์ไทล์ เป็นคะแนน T ปกติ ซึ่งมีอยู่ในหนังสือตำราทั่วไป ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการใช้

2. ค่าของคะแนน T ตามแนวตั้ง (แถวซ้ายมือ เลข 1 - 8) แสดงหลักสิบ และตามแนวนอน (แถวบน เลข 0 – 9) แสดงหลักหน่วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. ให้นำค่าตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ที่คำนวณได้ : $\left(cf + \frac{1}{2}f\right)\frac{100}{N}$ มาเทียบกับค่าเปอร์เซนต์ไทล์ที่อยู่ในตารางนี้ซึ่งมีค่าทศนิยม 2-3 ตำแหน่ง โดยพิจารณาค่าที่ตรงกัน (หากไม่มีค่าที่ตรงกันให้ใช้ค่าที่ใกล้เคียงที่สุด)

4. ให้อ่านคะแนน T หลักสิบ จากแนวตั้ง (แถวซ้ายมือ) และรวมกับหลักหน่วยจากแนวนอน (แถวบน) เช่น ถ้าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ มีค่า 91.92 จะได้คะแนน T = 64 หรือถ้าตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ มีค่า 13.57 จะได้คะแนน T = 39 เป็นต้น

5. หากตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ที่คำนวณได้ไม่ตรงกับค่าใด ๆ ในตารางนี้ ให้เลือกเอาค่าในตารางนี้ที่ใกล้เคียงมากที่สุด ไม่ว่าจะใกล้เคียงกับค่าที่น้อยกว่าหรือมากกว่าก็ตาม เช่น ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ มีค่า 2.0 จะได้คะแนน T = 29 (เพราะ 2.0 ใกล้ 1.79 มากกว่า 2.28)

3.5.6 สร้างสมการพยากรณ์ดังนี้

$$Tc = a + bx \quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \quad (1)$$

เมื่อ

$$b = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{N\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2} \quad \ldots\ldots\ldots\ldots \quad (2)$$

และ

$$a = \overline{Y} - b\overline{X} \quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \quad (3)$$

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เมื่อ N แทน จำนวน X (คะแนนสอบ)

Tc แทน คะแนน T ปกติ ที่คำนวณจากสมการเส้นตรงอยู่ในรูปฟังก์ชันของคะแนนสอบ

a แทน ตำแหน่งที่เส้นตรงตัดแกน Y

b แทน ความชันของเส้นตรง (ค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรือการพยากรณ์)

X แทน คะแนนสอบ

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบ

Y แทน คะแนนมาตรฐาน T ปกติ

$\overline{Y}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนมาตรฐาน T ปกติ

3.5.7 คำนวณคะแนน T ปกติ จากคะแนนสอบโดยอาศัยสมการดังนี้

$$Tc = a + bx \quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \quad (1)$$

เมื่อ $$b = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{N\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2} \ldots\ldots\ldots\ldots \quad (2)$$

และ $$a = \overline{Y} - b\overline{X} \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \quad (3)$$

3.5.8 ขยายคะแนน T ปกติ เพื่อให้ครอบคลุมคะแนนโดยอาศัยสมการ

$Tc = a + bx$

3.5.9 การแปลความหมายของคะแนนT ปกติ

ระดับทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 แปลความหมายของคะแนนที่ได้จากแบบวัดทักษะชีวิต โดยการคำนวณหาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ จากคะแนนดิบ มาเทียบกับคะแนนมาตรฐานทีปกติ (Normalized T-score) และคำนวณหาค่า คะแนน T ปกติ โดยอาศัยสมการพยากรณ์ แล้วพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล. 2528 : 53)

ต่ำกว่า T35	แปลว่า	มีทักษะชีวิตต่ำ
ตั้งแต่ T35 ถึง T44	แปลว่า	มีทักษะชีวิตค่อนข้างต่ำ
ตั้งแต่ T45 ถึง T54	แปลว่า	มีทักษะชีวิตปานกลาง
ตั้งแต่ T55 ถึง T64	แปลว่า	มีทักษะชีวิตค่อนข้างสูง
ตั้งแต่ T65 เป็นต้นไป	แปลว่า	มีทักษะชีวิตสูงมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

กมลรัตน์ วัชรินทร์ (2547: 67-69) ได้พัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) สร้างแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 2) ศึกษาคุณภาพในเรื่องของอำนาจจำแนกความตรงและ

ความเที่ยงของแบบวัด 3) เพื่อสร้างเกณฑ์สำหรับแปลความหมายของคะแนนที่ได้จากแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาแบบวัดในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 680 คน ผลการศึกษาและพัฒนาแบบวัดทำให้ได้แบบวัดทักษะชีวิต จำนวน 84 ข้อ 9 องค์ประกอบ คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านการคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วัดโดยใช้แบบปรนัยเลือกตอบจำนวน 34 ข้อ และด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม วัดโดยใช้แบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 50 ข้อ ในด้านคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตที่สร้างขึ้นพบว่ามีอำนาจจำแนก มีความตรงตามทฤษฎี และมีความเที่ยงทั้งฉบับที่ 0.92 และส่วนเกณฑ์ปกติของทักษะชีวิตนี้ ได้จัดเสนอในรูปคะแนนมาตรฐานในแต่ละองค์ประกอบ และตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์

ธนพัชร แก้วปฏิมา (2547 : 76-78) ได้พัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 – 6 ประกอบด้วยองค์ประกอบของทักษะชิวต จำนวน 12 องค์ประกอบ ตามแนวทางของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ความตระหนักรู้ในตนเอง ความภูมิใจตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น การจัดการอารมณ์ การจัดการความเครียด และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบสอบปรนัยเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.54 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ 0.87 ได้เกณฑ์ปกติโรงเรียนท้องถิ่น (local norms) ของจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จำนวน 796 คน แสดงอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานที และตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ โดยพิจารณาเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนมาตรฐานทีจากเกณฑ์ดังนี้ ตั้งแต่ T80 และสูงกว่า แปลว่า มีทักษะชีวิตสูงมาก ตั้งแต่ T70 – T79 แปลว่า มีทักษะชีวิตสูง ตั้งแต่ T60 – T69 แปลว่ามีทักษะชีวิตพอใช้ ตั้งแต่ต่ำกว่า T59 แปลว่า มีทักษะชีวิตต่ำต้องปรับปรุง

ขวัญยืน มูลศรี (2548 : 117-123) ได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โดยยึดกรอบแนวคิดทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก 10 ด้าน ประกอบด้วย การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การสื่อสาร อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด ผลการวิจัย พบว่า แบบวัดมีค่าความเที่ยงเชิงพินิจ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สันมีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.49 และความเชื่อมั่น ของแบบวัดทักษะรายด้านหาด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.46 ถึง 0.68 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับหาด้วยสูตรของเฟลต์และราชู มีค่าเท่ากับ .90 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดทักษะชีวิตจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .33 ถึง .49 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนเท่ากับ .92 แสดงว่า แบบวัดทักษะชีวิตที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดทักษะชีวิตขององค์กรอนามัยโลก เกณฑ์ปกติของแบบวัดทักษะชีวิตอยู่ระหว่าง T12 ถึง T80

กฤษณา ปัญญา (2552 : 46-49) การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2) ศึกษาคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ3) ศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของดาร์วิน เฮนเดล (Darwin Hendel) และทำการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีข้อคำถามวัดทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด ที่มีลักษณะเป็นแบบกำหนดสถานการณ์ให้เลือกตอบ มี 5 ตัวเลือก จำนวนทั้งสิ้น 30 ข้อ พร้อมคู่มือการใช้แบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2) คุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ถึง 1.00 ด้านอำนาจจำแนกรายข้อโดยมีค่าทีตั้งแต่ 2.257 ถึง 6.000 ด้านความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่า rtt เท่ากับ .7047 และมีความเที่ยงตรงเชิงสภาพ มีค่า rxy ตั้งแต่ .503 ถึง .554 3) ผลการศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงราย พบว่าเกินครึ่งหนึ่งมีทักษะชีวิตในด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารอยู่ในระดับดี ส่วนด้านการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ด้านการจัดการอารมณ์และความเครียดเกินครึ่งหนึ่ง อยู่ในระดับดีมาก

พัชรนันท์ มาอยู่วัง (2552 : 67-70) ได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โดยยึดกรอบตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ประกอบด้วยสถานการณ์วัดทักษะชีวิต 9 องค์ประกอบ คือ ความคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ปัญหา และการจัดการอารมณ์และความเครียด ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.60 ถึง1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 2.30 ถึง 5.01 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิตรายด้านอยู่ระหว่าง 0.62 ถึง 0.76 และความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิตทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ความเที่ยงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.26 ถึง 0.82

ดุสิต ทีบุญมา (2554 : 165-169) ได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27 จำนวน 381 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดทักษะชีวิตที่สร้างตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ที่แบ่งทักษะชีวิตตามพฤติกรรมการเรียนรู้เป็น 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านพุทธิพิสัย คือ ทักษะด้านการคิด องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย คือด้านความตระหนักรู้ในตน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และองค์ประกอบทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย คือ ทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพ ด้านการตัดสินใจ และด้านการจัดการกับอารมณ์ ลักษณะของแบบวัดเป็นข้อคำถามแบบสถานการณ์ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ผลการหาคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิต มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.27 ถึง 0.66 ความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิตทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 การวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน คือ การตรวจสอบค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกันดี โดยมีค่าไค-สแควร์ ($\chi 2$) เท่ากับ 1423.14 มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ ($\chi 2$/ df) เท่ากับ 1.06 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.014 และค่า RMR เท่ากับ 0.034 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.86 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.81 และเกณฑ์ปกติของแบบวัดทักษะชีวิตอยู่ในระดับดีมาก

ไพ สระแก้ว (2554 : 109-110) ได้สร้างแบบวัดทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อสร้างและหาคุณภาพแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 2) เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับแปล

ความหมายของวัดทักษะชีวิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 328 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดทักษะชีวิตเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ 45 ข้อ ประกอบด้วยทักษะชีวิต 9 ด้าน ของกรมสุขภาพจิต ได้แก่ ด้านความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความตระหนักในตนเอง ด้านความเห็นใจผู้อื่น ด้านความภูมิใจในตนเอง ด้านความรับผิด ชอบต่อสังคม ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา และด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด ผลการหาคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิต มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.22 ถึง 0.92 การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 1688.81 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.708 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีระดับความสอดคล้องที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 และค่ารากที่สองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.04 และความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิตทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 เกณฑ์ปกติของแบบวัดทักษะชีวิตอยู่ระหว่าง T23 ถึง T70

สายหยาด จันทร์คูเมือง (2554 : 106-108) ได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 361 คน จาก 34 โรงเรียน ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดทักษะชีวิต มีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ 50 ข้อ ผลการหาคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิต ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.39 ถึง 0.89 การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 1004.38 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.33 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.97 และค่ารากที่สองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.03 และความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิตทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 เกณฑ์ปกติอยู่ในช่วง T23 ถึง T70 นักเรียนมีทักษะชีวิตระดับค่อนข้างสูง

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ลอเรนส์ และคณะ (Lawrence and others. 1994 : Abstract) ได้ศึกษาการแก้ปัญหาโดยการรับรู้พฤติกรรมเพื่อช่วยเหลือวัยรุ่นที่พึ่งสารเสพติดในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ ปี ค.ศ 1994 ในวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มทดลองคือวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดที่ถูกส่งต่อเพื่อบำบัดรักษาด้วยยาจำนวน 19 คน ซึ่งได้รับกิจกรรมเพื่อลดอัตราเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ ประกอบกับการให้ความรู้เรื่องความเสี่ยงต่อโรคเอดส์ ทักษะความสามารถทางสังคม ได้แก่ การยืนหยัดสิทธิในเรื่องเพศสัมพันธ์ (Sexeual Assertion) การเจรจาต่อรองกับคู่นอนของตน (Partner Negotiation) ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) เทคนิคการใช้ถุงยาง และฝึกการแก้ปัญหา (Problem Solving Training) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในเรื่องการติดเชื้อเอดส์ และโรคเอดส์เพิ่มมากขึ้นมีทัศนคติในทางที่ดีต่อการป้องกันโรคและใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น มีการรับรู้การเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV มากขึ้น (HIV Vulnerbility) และมีความคาดหวังในความสามารถภายในตนเองดีขึ้นและจากการรายงานด้วยตนเอง (Self - report) พบว่าการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์มีอัตราลดลงเช่นกัน

ดาวิช (Kadish. 2001 : Online) ได้ทำการพัฒนาและตรวจสอบการวัดประสิทธิภาพทางจิตของทักษะชีวิตในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่าของทักษะชีวิตตามรูปแบบเยาวชน โดยใช้รูปแบบการรายงานตนเอง รูปแบบของทักษะชีวิตเกี่ยวกับความเข้าใจทางสังคมที่เรียบเรียงตามรูปแบบมาตรฐาน เพื่อพัฒนาความมีเหตุผล ในการให้คำจำกัดความของทักษะชีวิตนั้น จะเน้นพฤติกรรมด้านอื่น ๆ มากกว่าด้านวิชาการ ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพแบบประเมินประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล/ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/การแก้ปัญหา/การตัดสินใจ ความเหมาะสมทางจิต/การดูแลสุขภาพและบุคลิกภาพ/ความมุ่งหมายในชีวิต

ฮอร์น (Horn. 2001 : Online) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวัดทักษะชีวิต นักปกครอง ได้ให้การสนับสนุนการประเมินทักษะชีวิตถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ต้องเตรียมการสำหรับวัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นที่เติบใหญ่มาโดยไม่ได้รับการเอาใจใส่ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินทักษะชีวิตของ แอนเซล-คาเซย์ (ACLSA) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของ (ACLSA)พบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างแบบความสัมพันธ์กับโครงสร้างแห่งการรับรู้ความสามารถของตน วิเคราะห์โดยใช้ค่าไค - สแควร์ การหาค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบโครงสร้างยืนยันได้ว่าเครื่องมือนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง ทำให้เครื่องมือมีคุณภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่าในการศึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิตนั้นจะเน้นทักษะชีวิตเฉพาะด้านเป็นส่วนใหญ่ เช่น ทักษะชีวิตในการป้องกันการสูบบุหรี่ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันสารเสพติด ควรให้ความสำคัญกับทักษะชีวิตทั่วไปมากกว่าทักษะชีวิตเฉพาะด้าน เนื่องจากทักษะชีวิตทั่วไปนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของเด็ก ถ้าเด็กมีทักษะชีวิตทั่วไปเป็นพื้นฐานที่ดีแล้วเมื่อพบปัญหาใดๆ ก็ตาม เด็กย่อมสามารถแก้ปัญหาและเผชิญกับปัญหาได้ หากเด็กไม่มีทักษะชีวิตทั่วไปเป็นพื้นฐาน การจะทำให้เด็กมีทักษะชีวิตเฉพาะด้านก็ย่อมไม่ได้ผลเท่าที่ควร จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสร้างแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สอดคล้องตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต 9 องค์ประกอบ คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการตระหนักรู้ในตน ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านความภูมิใจในตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด ซึ่งแบบวัดที่สร้างขึ้นจะมีคุณลักษณะด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้านค่าอำนาจจำแนก ความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และมีเกณฑ์ปกติเพื่อแปลความหมายของแบบวัดทักษะชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY